

T
Ä
N
A
P
Ä
E
V

NR5 MAI 1937

Narva-Jõesuus

veedetud puhkuseaeg tuleb kasuks kõigile!

Head kosumist

tagab Narva-Jõesuu uhke liivarand, tore männimets, tervisvannid vesi- ja mudaravilais, igasugused sportimisvõimalused ja lõbustused

Ajalooline Narva

on muinsusrikkaim vanalinn Baltimail, pakkudes enda huvitavate kindlustega, maa-aluste käikudega ja uhkete keskaegsete portaalidega kaunistatud hoonetega unustamatuid elamusi. Lähemalt broshüürist, mida nõuda palub suvitusbüroo, Narva-Jõesuu, J. Poska 27, tel. 9

PÕLLUMAJANDUSE PANK

Asukoht: Tartus, Suurturg 9, omas majas. Telefonid: juhatus 10-65, üld 50 ja 16-99

Aktiva.

Arvete seis 31. märtsil 1937. a.

Passiva.

Kassa ja j/ arv. teist. pank.	Kr.	396.676.15	Osa- ja muud kapitalid	Kr.	158.264.09
Väärtpaberid ja osamaks teistes asutustes	„	168.045.74	Hoiusummad:		
Väärtused	„	112.143.68	tähtajal. kr. 942.247.38		
Laenud	„	1.969.825.76	jooksvad „ 1.303.903.55	„	2.246.150.93
Riiklikud laenud	„	585.—	Vekslite redisk. E. Panga T. os.	„	80.857.—
Korrespondendid	„	29.862.82	Võlad teistes krediitasutustes	„	217.298.37
Garantii-deebitorid	„	25.758.—	Riikl. võlad Pikalaenu Pangas.	„	685.—
Vallasvara	„	23.640.06	Korrespondendid	„	26.476.11
Kinnisvara	„	74.430.92	Väljaantud garantiid	„	25.758.—
Ärikulud ja makstud %/o/0	„	17.866.16	Saadud %/o/0 ja komisjon	„	56.731.28
Muud aktivad	„	23.361.88	Muud passivad	„	29.975.39
		<u>Kr. 2.842.196.17</u>			<u>Kr. 2.842.196.17</u>

Pank võtab raha hoiule ajakohase %, annab hääde kindlustuste vastu takistuseta laenusid 6—7%, ostab E. V. Riigikassa pantkirju, ja toimetab kõiki panga-operatsioone. Korrespondendid kõigis tähtsamates keskkohaades. Pank ostab ja müüb välisvaluutat. Pangal tulekindel varakamber.

Põllumajanduse Pangaga opereerivad kõik põllumehed, põllumajanduslikud ühisused ja omavalitsusasutused.

Panga juures E. O. ja Ü. A. Kindlustusselts „OMA“ agentuur.

JUHATUS.

TÄNAPÄEV

NR. 5

M A I 1937

III AASTAKÄIK

A. Hellat: Meie ehituspoliitika ja esindamine

A. Parts: Rahutu Hispaania

S. Sinimets: Koidula seniavaldamata kirju

L. Mõtus: Luuletusi

Kodanik: Väikesed päevamuréd

O. Angelus: Kas saab luuletajaid aidata

H. Heine: Hastingsi lahinguväli

E. Ranna: Puhkus merel

K. A. Hindrey: Lahtised veed

J. V.: V. Melnik 50-aastane

Z. Móricz: Rahvakasvatus

L. Tamm: Suriöö

O. Luts: Sügis (järg)

P. Arumaa: Kunstikiri Kaunasest

M. Pukits: Mis tehakse Lätis kirjanduse levitamiseks

E. Hiir: Mõni sõna mõõtjaile

A. Alle: Epigramme

R.: Narva-Jõesuu

E. R.: Vanemuise kolmekümne esimene hooaeg

T.: Marta Sillaots 50-a.

Kirjandus, jne.

Kaas J. Vahtralt

Esimesi kevadõisi

Foto Hinto

Meie ehituspoliitika ja esindamine

Tallinna uue raekoja plaanide-võistluse tulemuste kohta avaldasid üks asjatundjana — H. Kompus „Päevalehes“ — ja teine outsiderina — L. „Vabas Maas“ just vastupidiseid arvamusi. H. Kompus leidis, et tulemustega võib väga rahul olla, sest mitmed esitatud kavadedest on tunnustuseks, et meie arhitektid seisavad oma ülesannete kõrgusel. L-i otsus selle vastu oli jalustrabav. Mis, ainult 5—6 kava, nigel! Tarvis pöörata välismaalaste poole, sest Tallinn peab ju ka e s i n d a m a. Tallinna linnapea abi A. Uessongi pidas vajalikuks kusagil kõnes Tallinna esinduse tähtsust alla kriiputada.

Õnneks ei ehitata Tallinna raekoda ei täna ega homme ja üldse mitte ligematel aastatel, nii et loota võib, et kui kord selle ehitamisele asutakse, siis meil tarvis ei lähe mere tagant varjääge kutsuda. Ei pruugi sugugi šovinist olla, et tunda, et see mitte ükskõik ei ole, kas meie suured, teatavas mõttes rahvuslikud hooned on meie oma arhitektide vaimu saavutus, või on nad välismaalaste plaanide järele ehitatud. Kui meie näiteks Kadrioru lossi ilu naudime, siis teeme seda sama tundega, nagu vaatleme välismaal ilusaid ehitusi. Kodumaal oleks sellest nagu natuke vähe. „Estonia“ teatrimaja on meie rahva rahaga ehitatud, kuid iga kord, kui seda imposantset hoonet vaated ja parajasti hoos oled sügavamalt rõõmu tundma, tuleb meelde, et see on ju soomlase ehitatud, ja läinud on vaimustus. Muidugi on aegu, kus ilma võõra abita läbi ei saa ja laenu on õigustatud, nagu meilgi „Vanemuise“ ja „Estonia“ ehitamisel, aga ainult juhtumitel, kui see on möödapääsematu. Meie oleme nüüd aga just ajajärku sattunud, kus juba meie omad kunstnikud mitte ainult võiksid, vaid ka peaksid midagi korda saatma, mis oleks mälestuseks tulevastele põlvetele.

Meie kunstnikud on arvamust avaldanud, et meil juba oleks võidud mõni tarvilik riigihoonet püstitada, kus suurem hulk meie kunstnikkudest ametisse oleks rakendatud ja kus nad oma võimeid oleksid võinud demonstreerida. Selle tulemuseks oleks olnud ehitus, mis oleks kehastanud meie kunsti praegusaja seisundit ja mis oleks olnud igatahes huvitavaks monumendiks ja teatavas mõttes versta-postiks meie kultuuri arengus. Selline arvamus põhineb väga sügaval ideel. Iseküsimus on muidugi, kas see idee ei ole praegu veel teostatamatu, kas tarvilikkude kapitalide puudusel või jällegi põhjusel, et meie kunsti tasapinda ei arvata veel nii kõrgel seisvat, et temast monumentaalne mälestus võiks jääda. Nende motiivide üle võib vaielda, kuid üks põhjus, mis ehituste püstitamisel üldse arvesse ei tohiks tulla, see on see kurikuulus e s i n d u s l i k k ü l g.

Meil tuuakse palju ohvriks esindusele ja toonitatakse igal juhul esinduse tähtsust, aga sealjuures

patustatakse kõige primitiivsemate esindusnõuete vastu. Mis on esindus? Esindus on elu näitamine mitte tema igapäevasest küljest, mis sageli mitte päris meeldiv ei ole ja ei saagi olla, vaid selle pühapäevasest, kaunistatud küljest. Kui elamus püütakse mõni tuba paremini sisustada võõraste jaoks, siis tehakse seda esinduse otstarbel. Kui võõrastele paremat toitu valmistatakse kui iga päev süüakse, siis on see esindamine. Tahe esindada on loomulik, kuid selle teostamine peab teatavas tasakaalus olema esindamisvõimega. Tasakaalu ei ole olemas, kui igapäevase elu nõuded esinduse all kannatavad. Siis omandab esindus edevuse ilme ja saavutab just vastupidise efekti. Meil oli omal ajal täkkude kultus. Iga peremees pidas auasjaks, et tal oleks täkk, kellega võiks kirikusse sõita. Ega kirikus olla palju ei saadudki, sest rohkem aega kulus selle metslooma taltsutamiseks niisugusel täkkude paraadil, milleks kirikuesine siis muutus. Kellel võib midagi selle vastu olla, kui peremees ilusat looma peab, aga ainult tingimusel, et ka kõik muu talus tipp-topp oleks, nii et täkk kui tipsaavutus veel majapidamist krooniks. Selline esindus-täkk oli aga sageli karjув dissonants lohakas ja vaeses majapidamises. Meie talumehed ei saanud omal ajal küllalt hurjutada lätlasti, et neil klaver talus oli, aga tarvilikud tööriistad puudusid. Selliseid näiteid võib tuua lõpmatuseni.

Meie oleme ikka veel asunikud. Meil läheb veel palju aega oma riigi kordaseadmiseks ja temale ka tarviliku välise ilme andmiseks. Kodukaunistuse propaganda tulemusena värvitakse meil ju nii mõnigi maja üle, kuid tõeline kodukaunistamine eeldab meie e l u s t a n d a r d i tõstmist ja võib ainult sellele viimasele järgneda. Meil on väga vähe põhjust Tallinna — mutatega mutandis on see maksev ka meie teiste linnade kohta — kaunistamise peale mõelda imposantsete ehitustega e s i n d u s l i k k u d e l k a a l u t l u s t e l, kui sellele kontrastiks Tallinna agulid on niisugused, nagu nad kultuurlinnas olla ei tohiks.

Rahutu Hispaania

Maateaduslik ülevaade

Hispaania maa ja rahva saatus seisab praegu kogu maailma tähelepanu tulipunktis. Kõik demokraatlikult häälestatud riigid ja rahvad tunnevad kaasa Hispaania seadusliku valitsuse kõikumata otsusele kaitsta oma maad ja revolutsioonilises võitluses kättevõidetud vabadusi oma- ja välismaa diktaatorite võimuharrangute vastu. Aga ühtlasi tunnevad ka samad ringkonnad ja üldse kõik patsifistid teatud ärevust Mussolini ja Hitleri interventsiooni-püüete ees, mille sihiks on Hispaanias fašismi jalule upitamine, et saada demokraatliku Prantsusmaa selja taga endale sõnakuulelikku liitlast ja Prantsusmaale kardetavat vaenlast

1

Hispaania ehk Ibeeria poolsaar on peale Skandinaavia Euroopa teiseks suuremaks poolsaareks, mille valdavama osa võtab enda alla Hispaania riik. See on pindalalt kolmandaks ja rahvastikuarvult seitsmendaks riigiks Euroopas, omades 24,6 miljonit elanikku.

Looduslikult kujutab trapetsikujuline Ibeeria poolsaar peaaegu eraldatud väikest mandrit, millel on suurem sarnasus Aafrikaga kui muu Euroopaga. Seepärast nimetatakse Hispaaniat sagedasti ka „Väike-Aafrikaks“. Säärane nimetus on põhjendatud seda enam, et teda Aafrikast lahutav Gibraltari väin (12 km lai) esineb kahe maa vahel palju rohkem liiklemise soodustajana kui pidurdajana, kuna põhjapiiril kulgev Pürenee mäestik tekitab läbikäimisel muu Euroopaga tõsiseid raskusi. Selle väite paremaks tõenduseks on asjaolu, et alles 1917. a. ehitati läbi Pürenee mäestiku esimene raudtee, kuna senised teed kulgesid mööda Vahemere ja Biskaja rannikut ümber mäestiku.

Geoloogilise aluspõhja ja pinnaehituse poolest ei ole Ibeeria poolsaar ühtlane. Poolsaare keskmik moodustab laialdase kõrge kiltmaa, mida kutsetakse üldnimega „meseetaks“ ehk lauaks. Kiltmaa koosneb esi- ja vanaaegkonna kõvust kivimitest. Meseeta on üldiselt lääne poole kallak ja kallakuse suunas voolavad Atlandi ookeani Hispaania suured jõed, nagu Duero, Tajo ja Guadiana, olles täis koski ja kärestikke.

Ligikaudu meseeta keskmikus, põhja pool Madridi, kulgeb edela-kirde suunas läbi Hispaania 2,5 km kõrge Kastilia Lahkmäestik ehk Sierra de Guadarrama, mis on looduslikuks piiriks Vana-

Andaluuslanna

Uus-Kastiilia tasamiku vahel. Viimane mäestik on juba endistel aegadel omanud poliitilise ja sõjalise piirjoone tähtsust ning etendab tähtsat osa ka praeguses võitluses Franco ja valitsusvägede vahel.

Kuna kiltmaa (meseeta) asetseb merepinnast 600—800 m kõrgemal, siis valitseb seal eht mandrikliima: üheksa kuud vältab kuum suvi ja kolm kuud võrdlemisi jahe talv. Vihma tuleb vähe (umbes 400 mm aastas) ja jõed kannatavad veepuudust. Samuti kannatab põua all taimestik. Metsi ei ole peaaegu leida, kuna meseetat katavad hõredad arud, milliste peamisteks taimedeks on kare espartohein ja igihaljad puhmikud, nagu makja jt.

Põhjast ja lõunast piiravad kiltmaad noored ja kõrged kurdmäed, mille tekkimine langeb kokku Alpide tekkimisega tertsaarajastul (Alpiinne kurrutusvööde). Lõunapoolset servamäestikku nimetatakse Andaluusia mäestikuks, mille kõrgemad tipud asetsevad Sierra Nevada massiivis, kuna põhja serva palistavad Pürenee ja Kantaabria mäestikud. Esimene neist kujutab metsikut ja liiklemisvaenlikku kõrgmäestikku, kuna Kantaabria mäestiku rööpahelaid lõhestavad fjordisarnased merekäärud ja abajad, mispärast kogu Biskaja rannik omab tüüpilise riiasranniku iseloomu. Siin

Madridi naised relvade käsitlemist õppimas

asetsevad Hispaania parimad sadamad, nagu Santander, San Sebastian, La Coruna jt.

Kantaabria mäestik on looduslikuks piirjooneks viljatu keskkiltmaa ja poolsaare põhjaranniku vahel. Mäestiku ja Biskaja lahe vahel asetsev rannik ei ole oma looduse poolest võrreldav meesetaga. Siin puhuvad Atlandi leebed ja niisked tuuled, sademeid langeb 4—5 korda rohkem kui kiltmaal ja mäestiku põhjanõlvalt veerevad jugadena alla kohisevad veed. Mäestiku nõlvul ja orgudes kasvavad varjurikkad tamme-, pöõgi- ja kastanimetsad ning Vahemere kliimavöötmele iseloomulikud igihaljad põõsad.

Mäeahelike vahel ja suurte jõgede ümbruses levivad Hispaania tuntud madalmikud. Poolsaare kirdeserval, Ebro jõe ümbruses kuiv ja väheviljakas Aragooni madalmik, mis on osalt kaetud arudega, osalt soolastepiga (endine merepõhi). Teine laialdane madalmik asetseb Guadalquiviri jõe ümbruses ja kannab Andaluusia madalmiku nime. Madalmik asetseb meseeta lõunapiiril ja on avatud mere suunas. Andaluusia kuulub Lõuna-Euroopa palavamate kohtade hulka. Kunstliku niisutamise abil kasvatatakse siin peale aedvilja riisi, suhkruroogu ja puuvilla.

2

Maapõues leiduvate varade poolest loetakse Hispaaniat Euroopa rikkamate maade hulka. Maapõuevarad meelitasid juba muistsel ajal teisi rahvaid (roomlasi, fõniiklasi, araablasi) selle maa vallutamisele. Siin leidub rauda, kivisütt, naftat, tina, hõbedat, elavhõbedat, vaske ja tsinki. Tähtsamad raua- ja kivisööelademed asetsevad Hispaania looderannikul Astuurias, Santanderi ja Bilbao ümbruses; elavhõbedat, hõbedat ja tina leidub Almadenis ja Andaluusias, vaske — Rio Tintos, kaalisoola — Kataloonias. Suuremad maavarade kaevandused ja metallivabrikud on koondunud esijoones Biskaja rannikule (Oviedo, Bilbao).

Kuid hispaanlased ise saavad oma maavaradest vähe tulu, sest tööstused kuuluvad eranditult kõik rahvusvahelisele kapitalile; peremeesteks on siin inglased, prantslased, ameeriklased, sakslased ja itaallased. Hispaania aristokraatidest kuuluvad ainult mõned ettevõtetesse osanikena. Nii omab rauatööstuses võrdlemisi rohkesti aktsiaid endine kuningas Alfons 13. Need aktsiad sai ta abiellumisel inglise printsessiga endale kaasavaraks inglaste käest.

Metallitööstuse kõrval on Hispaania enamarenenud tööstusharuks tekstiiltööstus, mille kesk-kohaks võib pidada Katalooniat oma 0,2 miljoni tekstiiltöölisega. Vähemtähtsad on keemia-, naha-, portselani-, siidi- ja toiduainete-tööstused. Üldse arvatakse suur- ja väiketööstuses ülalpidamist leidvat 24% kogu rahvast, kuna põllumajanduses tegelevate elanike arv ulatub 60%. Sellest järgneb, et hispaanlaste peamiseks tulualaks on siiski põllundus.

Kuid Hispaania kui agraarriigi tähelepandevaks küljeks võib pidada tema põllunduse madalat taset, milline on tingitud selle riigi poliitilistest ja agraaroludest. Enne revolutsiooni 1931. a. kuulus ligikaudu 66% kõigest harimiskõlvulisest põllumaast umbes 20.000 maamagnaadile, kes peagu kunagi seda ise ei harinud, vaid edasi rentisid talunikele. Renditingimused olid rasked, peagu feodaalkorra iseloomuga. Kohustuste kaudu maaomanikule, riigile ja kirikule püüti rentnikult välja pigistada viimast. Sellistes oludes ei suutnud põlluharija midagi ette võtta põllunduse viljastamiseks ja oma elujärje parandamiseks. Kirjaoskamatu või vähese oskusega Sancho Pansa ei saanud põllutööl kasutada ühtki moodsat vahendit ega võtet, nagu masinaid, kunstväetist, ühisabi ega muud; sagedasti puudusid tal isegi tarvilikud loomad. Küllalt esines juhtumeid, kus üks eesel kuulus 3—4 perele, kes teda kasutasid kordamööda. Selle tagajärjel olid ka viljasaagid Hispaanias 2—3 korda väiksemad kui teistel Lääne-Euroopa mail. Näiteks Inglise ja Hollandi keskmine nisu saak on 22—24 kvintaali ühelt ha-lt, Hispaanias aga 8—9 kvintaali hektaarilt. Üldiselt ei jätku Hispaanias omamaa teraviljast ja nisu tuleb sisse vedada ka paremail aastail.

Kuid seda, mis viljasaagist võlgu jääb, tasub maapind teisel teel. Hispaania on Euroopa nimekamaist oliiv- ehk provanksõli, apelsinide, mandariinide, viinamarjade, mandlite ja sidrunite tootja. Õlipuu on tõelises mõttes hispaanlase toitja, sest suuremale osale talupoegadest on oliivõli ühes leivaga peamiseks toiduks. Õlipuukultuuri alla võetud põllupind moodustab 45% nisupindalast ehk ligi 2 miljonit ha. Kõige tihedamalt leidub õlipuaedu Andaluusias ja Kataloonias, millised maaonnad teotsevad ka oliivõli väljaveoga. Kõige tulusamaks eksportkaubaks on apelsiinid ja mandariinid. Nende kasvatuspiirkond ulatub Valencia rannikult kuni Malagani. Siinsete kuulsate huertade, nagu Murcia ja Alicante kaubamarki

kannab ka meile sisseveetav lõunamaa puuvili. Teine koht Hispaania väljaveos kuulub veinile. Viinamarja kasvatamisel seisavad esikohal jällegi Kataloonia ja Andaluusia. Tuntud Hispaania veinideks on portvein, malaga, jerez, alicante jt., samuti otsitud delikatesskaubaks on kuivatatud viinamari ehk jämedad „malaga rosinad“. Peale mainitute tuleb veel väljaveetavaist aiasaadustest nimetada söödavaid kastaneid, krõmpskaunu, banaane, aprikoose, viigimarju ja granaatõunu.

Hispaania kolmas märkimisväärne tuluala on karjandus. Juba 15. sajandist on see maa tuntud peene villaga meriinolammaste kasvatamisemaana. Soodsaid võimalusi selleks pakub kuiv kiltmaa oma arudega. Hispaania lammaste hulka arvatakse 22—23 miljoni peale, nii et iga 100 elaniku kohta tuleb 92 lammast, kuna meil on see arv 53, Inglismaal 56, Lätis 63 jne. Veisepidamine on Hispaanias vähem levinud ja sellel alal langeb peaaegu sõnnidele, keda kasvatatakse härjavõitlusteks, milliseid peetakse igas linnas paar korda nädalas.

3

Hispaania üksikosade vahel on alati liikvel olnud separatistlikud lahtivalgumise püüded. Sellele leitakse seletust asjaoluga, et Hispaania rahvastik ei moodusta ühtlast tervikut. Nagu teada, peetakse hispaanlasi iberlaste järeltulijaks, kellesse on segunenud tublisti rooma, gooti ja arabia verd. Need mitmekesised päritolujooned peegelduvad ka praegustes järglastes. Mõnede naabermaakondade elanikud erinevad teineteisest keele, välimuse, iseloomu ja kommete poolest.

Kõige suurema ja tooniandvama rahvusrühma moodustavad kastiillased, kes elavad meseetal ja kelle murrak on hispaania kirjakeeleks. Kastiillased on uhked, vahvad ja rõõmsameelsed, kuid neil on vähe kannatust püsivaks töötamiseks. Härjavõitlused ja karnevalid on nende meeldivaks meelelahutuseks.

Teine arvuliselt ja mõjuvõimult suurem rühm on kataloonlased. Nende kokkukuuluvus kastiillastega näib olevat puht vormiline, kuna kataloonlased on prantslaste hõimud ja prantslaste mõju nende iseloomu ja keeles avaldub üsna selgesti. Kataloonlased on töökad ja ettevõtlikud, osavad töösturid ja kaupmehed, kelle käes on suurem osa Hispaania kaubandusest. Kataloonia haritlaskonnas on alati valitsenud püüde autonoomiale.

Kolmas erirühm on baskid, kes elavad poolsaare põhjarannikul Pürenee mäestiku lääneosas. Baskid on vanade iberlaste otsesed järglased, kuid nende arv on võrdlemisi väike, kõigest 0,6 miljonit. Ka baskid on arengus edasi jõudnud, nad on tuntud heade meremeestena ja kaluritena.

Iseloomu ja keelemurde poolest erirühmana võib vaadelda ka andaluuslasi. Nende leviku piirkond on Lõuna-Hispaania, kus kaua aega valitsesid araablased. Araablaste mõju avaldub ka andaluuslastes. Nad on elavad, kergesti süttivad, gratisioossed, kuid ettevõttes vähe püsivad.

Aragoonlane

Lõpuks olgu tähendatud, et suurem kui rahvuslik ühtlus on Hispaanias usundlik kokkukuuluvus: hispaanlastest on katoliiklasi 99%.

Hispaania suuremaiks linnadeks on Barcelona, mille elanike arv ulatub 1.100.000 hingeni. Barcelona on Kataloonia pealinn ja Vahe-mereäärne suurim sadam. Tööstuse poolest seisab ta esimesel kohal. Siia on koondunud tekstiiltööstus, keemia- ja laevaehitustehased. Teine suurem linn on Madrid, milles elab 1 milj. in. See on poliitilise elu keskus ja tähtis sõlmpunkt liiklemisalal, kuna ta asetseb maa geomeetrilises keskmes. Tootlemise poolest ei ole ta Barcelona võrreldav. Kolmandaks suurlinnaks on Valencia oma 375.000 el. Ta asetseb viljaka Valencia serval, olles suureks väljaveosadamaks põllusaadustele (oliivõli, vein, apelsinid). Siidi- ja tubakatööstuse keskus.

Põhja-Hispaania linnadest omavad tähtsust metallitööstuses Bilbao ja Oviedo, kuna Lõuna-Hispaania nimekamad linnad on Sevilla, Malaga ja Córdoba. Viimane oli kunagi mauride kaliifi residentsiks ja on kuulus oma suurepärase mošeeaga, mis on säilinud sest ajast.

Silmitsedes Hispaania kaarti, näeme, et valitsuvastaste käes on küll üle poole riigi territooriumist, kuid elanikest mitte üle 40%, sest tihedamini asustatud maakonnad ja suured tööstuslinnad asetsevad Madridi valitsuse maa-alal.

Lydia Koidula seniavaldamata kirju

Pr. Aino Kallas'e poolt juhitud, oli allakirjutatud 1936. a. sügissemestril võimalus, prof. A. M. Tallgren'i lahel loal, kasutada ja kopeerida Helsinki Kansallismuseost prof. I. R. Aspelin'i pabereid. Nende hulgas leidis neli seniavaldamata Lydia Koidula kirja prof. Aspelin'ile, üks prof. Aspelin'i kirja allkirjata mustend ning üks tundmatu käekirjaga kirjutatud Lydia Koidula laul.

Koidula huvi ja sümpaatia Soome vastu, mis kahtlemata juba varakult olemas on olnud, kerkitab kindlamakujuliselt esile peale esimest laulupidu, kui soomlased I. R. Aspelin ja C. G. Svan viibisid külalistena Jannseni majas. Mõned aastad varem on Jannseni perekonda külastanud ka prof. I. S. Yrjö-Koskinen ja dr. Julius Krohn.

Laulupeo järelajast on pärit ka Koidula ja Aspelin'i kirjavahetus, millest kahjuks vist küll rohkem kirju kui mainitud neli säilinud ei ole.

Koidula huvi Soome vastu on otsekohene ning elav. Teda tiivustab ja tugevdab teadmine sugulashoimust ja kaasvõitlejast üle lahe, kus kõik on just niisamuti kui meil „— tout comme chez nous —“ ja mõneski suhtes juba nükaugel, kuhu Koidula oma kodumaa rahvuskultuuri lootis näha tõusvat.

Need kirjad on järjekordseks tõenduseks, kui võrd ees ja kõrgemal see noor tüdruk oma ajast seisis, ning kui võrd avar ja arenenud oli tema mõtlemisviis.

Keeleliselt võib esimest kirja kõigiti õnnestunuks lugeda, kuna järgnevad on kirjutatud selles õnnetus soome-eesti-prantsuse keele segus, mille all kannatavad teatud määral kõik Koidula kirjavahetused.

Avaldame siin Koidula esimese kirja muutmatult, parandades ainult selle segavamad ortograafilised vead.

*

Koidula — Aspelin'ile.

2. lõikusekuu p. 1869.

Austatud herra!

Kas konventsiooni seadus täna juba Teile kirjutada lubab, seda mina sel silmapilgul ei viitsi välja arvata: päike paistab nii soojalt veranda peale ja linnud laulavad õhtutuule käes unelaulu nagu siis, kui „laulujuhla“ ajal kõik sõbrad koos olid. Minu sõsar aga sunnib ühtepuhku: „Kirjoita, kirjoita Suomemaale! Kus on lubatud päevapildid (photographie) jäänud?“ Jah, austatud sõber: kus on nad jäänud? Aga ma ei taha Teid süüdlema hakata, ma olen ka ise süüdlane, kui küll mitte tahtmisega. Ma olen mitu aega asemel maas olnud pärast laulupidu, ma usun, et vähe soojatõves (Nervenfiber) puhkasin. Nüüd on asi jälle

parem. Selles vahes oli Teile kiri tulnud ja nüüd tulevad ka ajakirjad „U. Suometar“ ja „Ilmarine“ kordamööda kätte. Kõik on jälle järje peal. Teile sõbraliku vaeva eesti keeli kirjutamisel peaksin ma täna õiguse pärast soome keeli kirjaga tasma. Aga — andke andeks! Ei ole võimust. Hra Svan ei ole oma oppikirja veel läkitanud, sellepärast, palun, kannatage! Teine tunnistus on niisama raske: meil Eestimaal ei ole „Õöpikud“ nii osavad kui „suomeni soreassa salossa“, meil on hall (grau) kuub ja hallid mõtted: ei me oska oma sõpru nii kaunisti apostrofeerida kui Teile... Mis nime Teile kõige armsamalt kuulete? Ma tänaks Teid hüva meelega Teile — mida viisi pean ma ütleva? — Teile licentia poetica eest, sest „Emajõe rannal“ üks oli õige.

Teie Peterburgi tee seletamine on meid väga rõõmustanud. Teile arvate nüüd Eesti sõprade nõu Peterburgis tulde saanud olevat? Paraku ei tohi nende nõu peale väga palju usaldada, Venemaa on väga nende ligidal, nagu Riia sõpradel Saksamaa. Ja jah, Kalevala ja Kalevipoja maal on kõige armsam olla! Julius Eckhardti raamat on hea, aga ta on ometi kirjutatud sakslaste võetud õiguste põhjal. Üht raamatut, mis päris maa-rahva, eestlaste õiguse põhjal kirjutatud, seda meil eesti keeli ei ole. Saksa keeli on Gottlieb Merkel ainus mees olnud, kes meie eest seisis. See on tõsine eestlaste muistne historiakirjutaja, kes sakslaste laimamistele antikriitikat kirjutanud: temasarnast ei ole pärast enam sakslaste hulgast sündinud. Ma tahan katsuda Teile seda raamatut hiljemini läkitada, teda ei ole enam mujalt, kui antiqvarpoodidest saada. Kui hra Hurt'i „Eesti rahva vanaaegne historia“ Riias läbi pääseb, siis on meil esimene samm (schritt) Soome veljede jälgil käidud, kelle „Oppikirja suom. kans. historiassa“ meile kiidetavaks eesmärgiks on, ja kes oma „Linna ja Lääni“ paremini tunnevad kui paraku meie omal.

Hra Hurt tahab üht ajakirja „Mesilane“ välja anda nii varssi, kui luba Peterburgist tuleb. Programmi läkitan ma Teile kaasa. Mina rõõmustan väga selle üle: mida enam ajakirju, seda enam valgust. „Mesilane“ saab leht olema nagu Teile „Kuukauslehti“ Suomemaal. Ta on selleaegsete eesti ajakirjade kohta vähe kallis, 2 rbl., aga meie eestlased on ka vähe hellitatud (verwöhnt), nemad soovivad kõik pool ilma hinnata. Hra Hurt armastab oma rahvast, tema ei saa neile muud kuulutama kui hüvet.

Teie soovite teada, „mis sakslased tahavad?“ Hm, kunnian sõber, lubage Teile selle tarvis jutustada, mis peale Teile kojureisimist Tartus kõik sündis. Mina ei ymära, kas Teile veel teada saa-

nud, et meie laulupidu 2000 rbl. bruto, 900 rbl. neto sisse tõi? Nüüd olid sakslased käsil: „meie pidada seda raha põllumeeste-kooliks andma“ (maanviljelys). Põllum.-kool ei too kahju, aga vaadake: kui meie tahaksime hra Hurt'i juhla-kõne ymärdata ja „itsenäisesti tehdä työtä sivistyksen palveluksessa kansalistunta“, see oleks palju enam sakslastele vastumeelt. Ja meie oleme nii pahad! Meie tahame ühe osaga sest 900 rbl. kirjalistekonda (litteraerische Section) alustada „Vanemuises“, teist osa tahame põhjakapitaliks panna, et meil mitte enam ei ole tarvis väriseda (zittern), kui jälle laulupidu algame: kas kassa jätkub? Kolmas osa võib põllumeestekooliks saada, aga mitte selle põllum. kool., kus kõik õigus ja valitsus sakslaste käes, sest nemad annavad 10.000 + 3000 + 200 rbl. — vaid kui meie ise kroonu käest selle tarvis luba saame. Kõige enam rõomustan ma, et kirjaliste-selts elusse erkub. Ammust ajast olen ma juba isa nimel ja ise selle üle prof. Koskisega nõu pidanud, aga ei ikka läinud toime. Nüüd ometi! Ma olin tõesti hoopis väsinud, kui nõu läbi pääsis. Juba see tapelus ise tegi mind poolelt haigeks.

Riia ja Moskva seitungites on palju kärinat meie pärast: mõne korra leiab nende vastastiku käristuse seast paar tuumakat viljatera, aga ka palju pahna. Selle sekka tõusevad ka lätlaste häälled: nemad hakkavad ka oma rahva autonoomia ette seisma. Sakslased näitavad meile pääsemist ainult saksa kultuuris, venelased näitavad meile üksi „suuren isamaan“ õnnistust. Mina arvan: nemad tulevad väga hilja. Meie oleme esimest einet isamaa viljast söönud, ma pelgan: meie ei oska nende õnnistust austada. Suur tükk ajab suu lõhki. Kui ma kahe sõnaga meie vägivallaste soovitusi kokku pean võtma, siis pean ütleva: sakslased tahaksid meie rahvast talupoegiks jätta, venelased tahaksid meid venelasiks teha. Kummas on parem? Aga vististi, herra Maisteri, mina olen hirmus: poliitika, ikka poliitika küsimused — prof. Koskisele olen ma juba täna suure, pika sõnumiku saatnud, poliitikat täis! Ometi lubage veel midagi lisaks nimetada: täna tuli Vanemuise seltsile Rävallista (Tallinnasta) nüisamane pergamentrull kui „Esthonia“ oli „saanut ensimmäisen palkinon“: valge, kullaste tähtedega. See on „Esthonia tänutunnistus Vanemuisele“ südamliku vastuvõtmise eest. Oli jälle hüva pidumälestus. Tehke, tehke tõesti Suomemaal „laulujuhla“! Mina saan ikka, ikka jälle selle sõnaga Teie kõrva vaevama, mina Teile enne rahu ei anna, kui Soome laulujuhla toimes on. Agrikola on Teil nüüd parooliks nimetatud, enavant!

Helsingisse ei ole Teie, aus herra, tänini saanud? Ma soovin väga teada, kuidas Hunfalvy seal toime saanud? „Ilmarises“ olen ma tema reisituurist lugenud, ka Helsingin „päivällistäntä“ ja Ahlquisti „gelungene Rede“ seisid paari sõnaga ühes saksa seitungis. Vaadake, herra Maisteri, Teil

läheb tarvis sakslasi, meie „liberaalseid sakslasi“ andeks paluda Teie pilkekirja pärast! Nemad oleksid veel palju liberaalsemad Teie vastu, kui Teie mitte meie, eestlaste „kansaveljed“ ei oleks. — See on ainus paha tükk, muidu on nemad Suomemaal väga rahul.

Kas Teie silmad ei ole veel hoopis väsinud? Ma tänaks veel kõigi nende lämmide sõnade eest, mis eestlaste pärast Teie kirjas ja „Ilmarises“ seisavad. „Paljo kiitaksia! —“ Teil ei ole mitte üksi Vironmaal, meil on ka Suomemaal sõpru ja veljesid, ja olgu millal on: ikka saab meie uks lahti olema ja meie suu „tere! —“ ütleva igauhe vastu, keda Suomemaa meile läkitab. Selle kirja seltsis tuleb Teile üks poogen kirjutatud nootid, originaal-laulud (exemptala melodie Nr. 2), sest ma teadsin, et Teie meie sugurahvast valmistatud, mitte võõraid, minu käest ei soovinud, sest et Teie „ulkomaalta“ vist laulusid ise võite saada. Tuleva korra, kui aeg lubab, läkitan ma Teile „Suomen salossa“ kahele naisterahvahäälle väga kaunisti hra Saebelmännist seatud. On väga palju harmoonia sisen. Kui Teie sõsarad seda kahe häälega laulavad, arvan ma, peab laul väga armsasti helisema.

Teie ütlete mulle Aminoffi „sanakirja“ ja Ok-sase „Promotioni laulu“ läkitanud olevat — ei ole nemad minu kätte tulnud. Kuhu kumbki kinni jäänud? Ei tea.

Ma olen Teile veel Teie lillede-juttu võlgu. Varsti pärast Teie lahkumist Tartust sai minu veli lillekauplejaga kokku. Ta oli meest enne otsinud, aga mitte leidnud. Kui meest küsiti, kas ta kassa õige leidnud olevat, tunnistas ta viimati, et küll vähe enam raha kassas olnud, aga ei teadnud ütelda, kui suur ülearu summa oli? Minu veli oli sellepärast seda pärinud (verlangt), mis Teil 4,40 puudus. See on: 2 rbl. — kolmas rbl., mis isa oli kirja sisse pannud hra Malleniuse kätte, oli osalt „Ilmarine“ tellimishinnaks. Nüüd olete Teie 1 rbl. ja hra Mallenius on ka 1 rbl. tagasi saatnud ja ometi saan mina iga nädala 2 eksempl. „Ilmarisest“! Mõistke, mõistke, mis see on? Kui suur on Soome sõprus! Ja, kas herra Maisteri teab: Teie ei tohi mitte meie sõpru sajatada — midä viisi see on? „Tölparuline, mina tölparuline?“ Voi! Kuidas ütlete? Kuidas räägib hra Maisteri Aspelin meie sõbrast? Pst! ärge vabandama tulge! Meie oleme väga suuremeelsed oma sõprade peale ja kui neid ei taheta rahule jätta, siis on tapelus lahti. Soomlaste külge ei pea keegi puutama, — Teie ka mitte. Andke andeks, aga — nõnda see jääb.

Senikaua kui mina siin Soome suguveljedega sanatan, on õues pime tulnud — selge kuu vaatab minu sule ja kirjalehe peale. Kui pehme soe õhk on õues — nagu maikuu! Taevas ei ole oma kullased, hiilgavad silmad veel mitte vallali päästnud, puude keskelt vaatab üks täht ometi salaja välja —

Kaks luuletust

Eelkevades

Veel valendab varjukaist lohkudest
lumelobjakas sellest talvest,
eelkevades seisan ent kohkudes
kui külvur, kel tühjus salves.

Ei söanda päikesse kastuda
varahommiku helkjal hakul,
on võõrastav mullale astuda,
mis kihus end avab ja pakub.

Ma jõuetu — kevadest uimudes
kui raag, mis valutult kurdub,
ning oksal mahlatult tuimudes
veel väriseb, seni kui murdub.

Kevadlaul

Mahl juba raod kõik pingutab,
laili lükib urbi.
Lõolaul kingule lingutab
silmi, veel talvest kurbi.

Õhus kütiseist põlevaist
hõljuva suitsu mõrkust.
Veetakse veertest mõlemaist
kevade lummavõrku.

Varjudel pole püsimist,
tusad on tuulde kantud.
Kuskilt ei kaja küsimist:
Milleks küll elu antud?

Ainult olelus üksi hää,
küsimused on kurjast,
lahkub kui viimne talve jää
vabanend vete turjalt.

Emade- päeva puhul

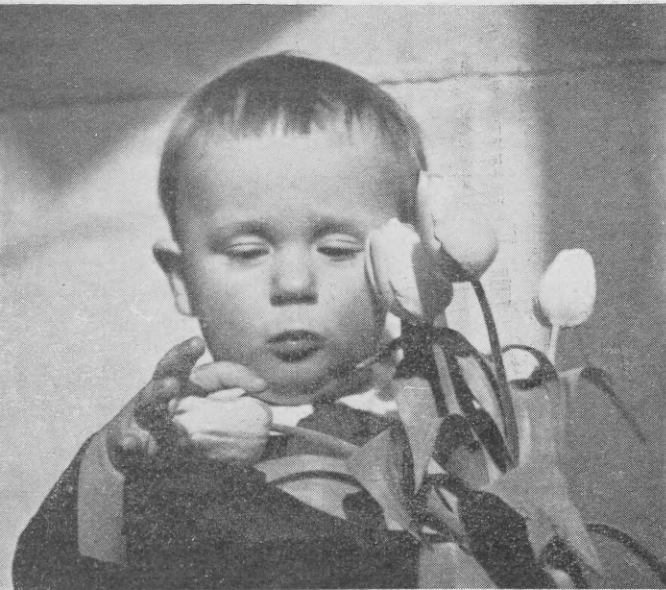
Tamme ladva vahelt vaatab
Üksik täht, üks ainuke,
Vaatab kaugel üle ilma,
Vaatab sala südame,
Paistab üle Soome pinna,
Hiilgab üle Eestimaa,
Saadab küla, saadab linna,
Saadab südant puhkama!

Küllalt! Ma hakkam laulma — see tähendab,
et ma seks saan, mis hra Aspelin ikka naeratades
nimetas: „Schwärmerisch“! siis on aeg lõpp teha.
Ma soovin aga, et Teie minu kirjast nii hästi aru
saate kui mina Teie kirjast, ma kardan (fürchte),

et ometi palju sõnu sekka on tulnud, mis soome
keelega mitte kokku ei sünni. Ja kas Teie kirja
pikkust võite andeks anda? Mina ei tea kellelegi
paremat soovida kui seda, mis mulle enesele nii
soovitav ja tarvis: rahulist und ja rõõmsat ärka-
mist!

Lahkelt Teid tervitades
Lydia Jannsen.

P. S. Kas hra Mallenius võtab vastu, mis
„Ilmarise“ redaktsiooni kätte läkitatakse, või hra
Hagmann? Ja kas kumbki oskab eesti keelt või
kas saksa keelt? Mina loodan, et Teie juba Vaa-
sas saate olema ja kiri Teid kodu leidma.

Leo Mõtus

Pihtimus emale

*Eluvõitluses kiberaskes
vara kibrutas lauba sul aeg.
Aga tõtsiks su jalaaste
tegi lõputu töö ja vaev.*

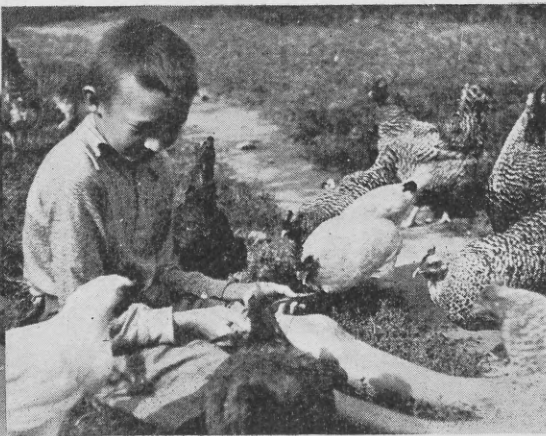
*Sinu sõnade karmi tooni
leian õrnustki peidetud vast,
kui mõnikord tõreldes noomid
mind, üleannetut last.*

*Pikameelselt mu tujud talud —
mida suudakski ema muud?
Õös salaja nutad kõik valud,
aga päeval naeratab suu.*

*Ei karmilt sind kohelda sooviks,
tahaks olla vaid pai ja hää —
ent nagu su helluse prooviks
mu süda on sageli jääst.*

*Aga sellestki aru näid saavat:
ei palgeid sul niisuta nutt,
kui mõnikord köidab mind raamat
vast rohkem kui emaga jutt.*

*Sa tead: veel muredest pelgub
ema sülle mu nõnge pää,
kus lihtsate sõnade selgust
nagu ilmutust ootama jään.*

Kodaniku väikesed päevamured

Öeldakse olevat positiivne aeg, mil vast üldse pole kohane kõnelda muredest. Tõepoolest, kui vaadata kainelt ringi, siis näedki positiivsust igal pool: pole ju enam poliitikat, seda kõige kurja juurt, mis sigitab kodanikele kõiksugu muresid ja pahandusi. Kuid — ega need mured, sunnikud, pole siiski kuhugi kadunud, eriti needsinased väikesed mured, mis kõigest hoolimata tükivad nagu sääsed kallale, muudkui rahmi aga peoga eemale. Tõsi küll, need sääskmured ei löö just kädagi maha, aga on siiski vastikud ja tüütavad ja kodanikul oleks parem, et needki muresääsed, mis veel järele jäänud, ükskord hoopis kaoksid ja siis oleks seesinane igavene rahu maa peal ja kõigil inimestel ilmatu heameel.

Aga, ega need väikesed murekesed pole igaühel ühtemoodi. Olevat küll isegi juba sääraseid inimesi meie väikesel maal, kel ei olevat enam mingeid muresid, ei suuri ega väikesi. Harilikul kodanikul siiski neid on, ja ta tahaks heameelega nendest kõnelda oma kaaskodanikkudele, ehk teab keegi nende vastu juhatada parajat rohtu.

Kõnelgem siis neist väikestest muredest, muidugi nendest, mis kõige rohkem südamel kipitavad.

1

Minul on raadioaparaat. Säärane riistapuu pidavat igal kultuurinimesel olema, nagu seletas üks üpris tark tegelane eesti ringhäälingust, tõendades, et see-suguseid kultuurinimesi olevat Eesti riigis juba 41.000. Iga aparadi omanik peab maksma kuulamismaksu 15 krooni aastas. Kui oletada, et üks osa kuulavad detektoriga, vast $\frac{1}{4}$ kuulajaist, kes maksavad vähem, siiski peaks kuulamismaksudena eesti raadiokuulajailt kogunema raadioringhäälingule hiigla summa, vähemalt oma 300.000 krooni.

Vaatame nüüd, mis pakub eesti raadioringhääling oma kuulajatele selle kõrge kuulamismaksu eest.

Kõigepealt antakse hommikul võimlemist. Keegi klimberdab klaveril midagi „Kilu-Mari“ taolist ja kellegi üpris energiline häälvadistab midagi kük- ja lükk-hüpetest ning seisakutest. Mis asjad need kük- ja lükk-hüpped on, sellest on raske saada taipu. Lüüakse seda mürtsu ligikorda pool tundi. Olen tähele pannud, et paljudes teistes maades saadavad raadiojaamad võimlemist kõige rohkem veerand tundi päevas.

Edasi põristab hüüdja häälvaparaadist: „Nüüd saadame muusikat heliplaadilt,“ ja nimetab siis muusikapala nime ja autori. Mul on selle juures iga kord olnud hirm, et nüüd see vaene inimene murrab keele, „vedades“ eesti keelde ümber mõnda võõrkeelset peal kirja. Mitte ei tea, kas eesti keele reeglid eesti ringhäälingus on maksvad või mitte.

Hakkabki siis heliplaadilt tulema muusikat, kus enamikus mustlaslaulud ja saksa päritoluga kolmanda-järgu šlaagerid, mida oled ammu juba kuulnud ja nen-

dest tüdinenud, sest neid vilistab nüüd juba iga külapoiss. Tõepoolest, need „mustlased“, nad näivad eesti ringhäälingus üles löönud olevat päris korrapärase laagri, sest ei möödu peagu ühtegi päeva, kus pole kuulda „mustlasi“.

Pärast grammofooni käristamist saadetakse hommikust jumalateenistust. Kuuled koraali, ja selle järele hakkab vagatseva ning haleda häälega pajatama mõni jumalamees, tehes mõne piiblisalmi põhjal kulunud sõnu. Aga mõnikord on need hommikused „vahelugemised“ täis needusi ja noomimist, nii et juba esimese paari, kolme ranga sõna järele keerad raadioaparaadi nupuruttu teisale. Aga ükskord kuulasin ma säärase „jutluse“ lõpuni, ja see oli nimelt möödunud aastal pärast kohutavat plahvatust Tallinna ligidal Männikul, kus hukkus hulk inimesi. Tõepoolest, see oli alles „jutlus“! Auväärt vaimulik leidis kohase olevat selle kurva sündmuse järelepäeva hommikul, mil kogu rahvas leinas, manada kuulajatele kaela jubedaid pörgupiinu nende pattude eest. Kodanikul jäi sellest jutlusest järeldada, et eelmise päeva kurb sündmus on tulnud puha inimeste kurjuse ja patu pärast...

Ei ole kahtlust, et ringhäälingu hommikused jumalateenistused on kõige parem usuvastane propaganda, nagu seda samuti on meie vaimulikkude jutlused kirikutes üldse, kust rahvas ikka enam ja enam on hakanud taanduma. Kõik muutub ja edeneb teaduse ja tehnika mõjul, ent eesti kirikumehed oma jutlustega on kõndinud aastasadasid tagasi, kaugesse minevikku, sinna, kus meie rahvale võõrast usku peale sunniti tule ja mõõgaga. See võitjate poolt pealesunnitud usk ja tema kuulutamiskiis pole eesti rahvale kunagi imponeerinud.

Kas saab luuletajaid aidata?

Konservikarpide valmistamine ja kunstnaha vabrikseerimine on kindlasti kiiduväärt ja tarvilik, kuid neist aladest hoiduvad vähikud siiski emale. Luulekunsti alal aga on teadupärast kõik asjatundjad — igaüks loeb ennast kohaseks ja õigustatuks seal kaasa rääkima ja pahatihti tunneb selleks isegi sisemist tungi. Veel hullem: igamees, kes kunagi elus on paberile pannud kaks teineteisega enam-vähem seotud lauset — mis lõppeks pole just suur kunst, kui emakeel on kaheteistaastase kooliskäimise tagajärjel pikapeale selgemaks saanud — on arvamisel, et ka tema suudaks kirjutada luuletusi, kui tal „vaid aega oleks“. Seda viimast aga õnneks tal harilikult ei ole. Mispärast ei ole siis inimene, kes kunagi on juhtinud autot, veendunud, et ta suudab valmistada autosid?

Nii siis peaks luulekunst olema väga populaarne kunst. Luuletuste lugemine peaks loogiliselt olema meie aja inimeste suurim nauding. Kuid olukord tegelikult on hoopis vastupidine: seda teavad peale luuletajate ka kirjastajad. Kui meil kirjustatakse luuletuskogu 200 eksemplaris ja terve trükk maha müüakse, siis on see väga tähelepanev nähe; teiste sõnadega —

¹⁾ Avaldame vaidluskorras. Toimetus.

Oleks huvitav kuulda, millistel kaalutlustel riigi ringhääling peab vajaliseks saata neid hommikusi jumalateenistusi? On kahtlematult selge, et suur enamik raadiokuulajaid neid ei vaja ja kuulaks heameelega kirikumeeeste sõnadetegemise asemel midagi muud.

Aga edasi — õhtuses raadiosaatekavas, mis algab võrdlemisi hilja, susiseb muidugi uuesti grammofon, kus ei puudu jälle mustlasmuusika. Orkestripalad on enamikus operettidest, mis samuti kuni tüütuseni kuuldud. Klassikalist muusikat saadetakse üpris harva, Beethovenit, Bachi, Mozartit, Tšaikovskit, Glinkat hinnatakse vähem kui igasuguseid kolmanda järgu šlaagerimeistreid või kergete operettide loojaid.

Kas ei saaks siiski kuni tüütuseni vändatud vanade grammofoniplaatide asemele muretseda uusi, kõigepealt uut meie oma rahvamuusikast ja oma heliloojate tööddest, siis paremaid plaate võõrsilt. Kuulatagu näiteks prantsuse, inglise ja rootsi saatejaamade grammofonimuusikat ja katsutagu sellest midagi valida ka meie saatejaama jaoks tüütuseni kuuldud saksa šlaagerite asemel. Pakutagu sagedamini ja süstemaatilisemalt ka head klassikalist muusikat.

2

Kogu meie rahvast ehmatas õudne õnnetus koolilastega Kilingi-Nõmmel, mille ohvriks langes kümnete

kui meil igast 5500-st kodanikust üks endale ostab luuletuskogu, näiteks Võru linnas üks inimene, siis annab see vastavale luuletajale põhjust kas või hooplemiseks. Seejuures maksab luuletuskogu keskmiselt sama palju kui grammofoniplaat, milliseid 1935. a. meile sisse veeti 2164 kg. või umbes 8656 tükki, s. o. iga 130 inimese peale üks plaat. Mõni toimetaja riskib mõnikord trükkida luuletuse ka ajalehes, kui väljaandja on selline väga humaanne inimene, et toimetaja säärasele kõrvalhüpetele vaatab läbi sõrmede. Muide ei loe neid luuletusi nii-kui-nii peagu keegi. Muidugi — kui on teemist näiteks riimitud hambapasta- või saapamäärerdelaamiga, siis rõõmutseb kodanik, et „luuletaja“ kasutab oma sulge produktiivses ja reaalses suunas.

Tunnen seltse, mis on ellu kutsutud ainult liikmete ajaviiteks ja meelelahutuseks, millistel aga pole, kõnelemata raamatutest, raamatukappigi, mille võiks aja jooksul täis kinkida. Selle vastu aga on olemas suurepäraselt sisustatud ruume klubitoolidega, lihvitud napsiklaasidega, raadioga ja kaardilaudadega. Mis siis veel kõnelda üksikust inimesest! Muidugi on igal haritud või sellena näida tahtval inimesel kodus raamatukapp, teisiti on ju võimatu kabinetit möbleerida! Kasu sellest on aga vaid mööblitehastel. Kui keegi juba ostab

kaupa noori inimesi. Lastest täiskiilutud kooliruumis plahvatas kinolint, mille tagajärjed olid kohutavad. Provisoorid kinoaparaadid, mis ei kõlvanud omal ajal venelastele, saadeti meil üle maa koolidele laiali, otse pakuti neid igale koolile, ilma et keegi enne oleks uurinud, kas neid võib anda vilumata kättesse ja kas nad üldse on kõlvulised massiliseks tarvitamiseks.

Ei saa seletada plahvatust Kilingi-Nõmmel juhusliku õnnetusega, sest juba varemgi on siit-sealt kuulda olnud vähemaid äpardusi ja õnnetusi nimetatud kinoaparaatidega. Kas haridusministeeriumil pole varem teada ainustki sellelaadilist juhtumit meie koolides, kas pole sellest haridusministeeriumile teatatud, kuigi koolijuhatajad on kohustatud teatama vähemastki õnnetusest koolis, ükskõik, mis laadi see on? Kas pole Kilingi-Nõmme kohutav õnnetus tingitud täielikust lohakusest ja ettevaatamatusest? Peaks ükskord ometi arusaamisele tuldama, et lõhkeaineid ei käsitata mitte püssirohutiini otsas. Mujal maailmas loetakse hädavajaliseks tehnilisi seadeldisi, mis kuidagi võivad ootamata õnnetust tekitada, enne hoolekalt järele proovida, kui nad käiku lastakse. Meil hakatakse aga hädaohtlikku aparaati alles siis uurima, kui õnnetus on juba sündinud. On midagi mäda meie tehnilises järelevalves ja asutustes, kes tehnilist järelevalvet on kohustatud teostama. Isegi korduvad rasked õnnetused pole nähtavasti suutnud seal avaldada mingit mõju. Kodanik

raamatuid ja raamatukapi kinniseid osi ei kasuta üksi viskipudelite või vanade ajalehtede paigutamiseks, siis soetab ta endale mõne entsüklopeedia (täiturult saab vahel õige odava hinna eest) või teisi ilusas köites raamatuid, mida korraga võib osta kilo viisi ja mis raamatukapis välimuselt jätavad hea mulje, ning vee-
dab siis oma elu ülejäänud osa suurimas mõnutundes ja rahulolus odavasti saadud vara üle.

On õige, et peale igapäevase ajalehe ja posti tihti veel muud loetakse. Kuid milleks on siis laenu-
raamatukogud? Milleski peab ometi inimene kokku hoidma! Põrs kergemeelsed ostavad raudteejaamas kriminaal-
romaani krooni eest, et magamisivagnis enne und kui-
dagi aega viita.

Nagu näeme, luuletajate seisukord pole hea. Kui keegi tahab elada vaid luuletamisest, siis on tal praegu sama palju šansse ellu jääda, kui katoliku preestritel punases Hispaanias. Seepärast peavad poeedid endale valima proosalisema elukutse, ja püüdma kantslei- ja teiste sarnaste tööde abil teenida igapäevast leiba; mõnel neist veab ja teda õnnistatakse riigiteenistuses arusaava ülemusega või satub ta ajalehetoimetusse, kus peetakse lugu proosakindlastest luuletajatest.

Kui luuletaja sarnaselt on sunnitud luuletaja olema vaid kõrvalkutses, siis ei tähenda see ometi veel kauge-
ltki seda, et tal pole õigust selle kõrvalkutsega raha teenida. Et keegi endale teenib igapäevast leiba saiaküpsetamisega, paistab kõigile endastmõistetav, et aga keegi tahab endale ülespidamist teenida luuletamisega, näib väga paljudele ka tänapäeval veel naeruväärse mõttena. Ausambad, mida püstitatakse luuletajatele pärast nende surma, ei täida nende kõhtu, ja nende kümneaastase surmapäeva mälestamiseks peetavatest peokõnedest ei rasvu nende lapsed.

Peaks kõige selle tõttu leidma abinõu, mille abil luuletaja saaks oma luuletuste eest raha. Üks asi aitab alati: luuletaja kui sarnane või midagi, mis on seoses temaga või tema luuletustega, peab moodi minema ja muidugi nii kaua, kui võimalik, moes püsima. Asja kasuks, mida loetakse uueks, moodsaks ja peeneks, teevad kõigi aegade ja maade inimesed ikka midagi, esma-
joones need, kellel on raha, ja need ongi siin tähtsad.

Mispärast teenivad maalikunstnikud rohkem kui luuletajad, mõnel korral isegi niipalju, et nad saavad omast kunstist elatuda? Seepärast, et loetakse peeneks maitseks asetada seintele enam või vähem tuntud maalikunstnike maale. Ma ei kõnele muidugi Ameerika miljonäridest, kes võivad endale lubada osta Rembrandti originaalmaale. Esmalt seepärast mitte, et suurimas vaesuses surnud Rembrandtil pole niikuinii mingit kasu neist miljonitest, mida lasevad endale maksta äritsevad kunstitudjad tema maalide eest, teiseks seepärast mitte, et dollarmiljonitest üldse pole juttu.

Kunstnike, ka kodumaa kunstnike originaalmaalidega ilustada oma kodu, oma seltsiruumide seinu loetakse ilusaks ja loomulikuks, seda muidugi täie õigusega. Korraliku kodaniku suurimaks meeleheaks seejuures on, et igamees kohe näeb neid maale ja nende eest väljaantud raha järgi võib otsustada majaperemehe maise vara suuruse üle.

Peaks jõudma niikaugemale, et loetakse peeneks ja moodsaks omandada luuletajatelt teatud nende oma käega kirjutatud luuletusi, mõistagi kujul, mis kõigile silma paistab või mis võimaldab igal ajal neid näidata oma onupoegadele, lilledele, ärisõpradele ja muile tuttavaile.

Luuletusi võiks hoida eriliste kaante vahel, millest peaks saama haritud inimese korteri uhkus ja ilu. Neid võiks minugipoolest asetada raamide alla ja paigutada näiteks töötoa seintele. See on juba ostja maitseasi ja — propaganda asi. Sest asja suupäraseks tegemiseks tuleb teha tarka, mõõdukat ja taktilist propagandat, mis viiks inimesi veendumusele, et oma luuletajate toetamine kirjeldatud teel on iga vähegi jõuka kodaniku auasi. Kui asi on lõõnud läbi, propageerib see ennast juba ise.

Need mõtted võivad paista ametniku-ajakirjaniku kujutluse eluvõraste ideedena, kuid nad on kantud soovist — aidata rahva parimaid ja teiste ellu viia huvist peale bridži, konjaki, jalgpalli ja auto. Ja lõppeks ei saa ka luuletajale paljaks panna, kui ta kord elus tahab konjakit juua ja autoga sõita. Harilikult tal puudub selleks raha, kuid et ta kord natukenegi hakkaks raha saama oma luuletuste eest, on selle artikli sihiks.

Ei tohi olla ebajärjekindel, emb-kumb kas öeldakse, et luuletajad on päevavargad ja kahjurid, siis tuleb neid saata Kopli töömajja, või öeldakse, et nad on sama vajalised kui päike ja leib, sest nad viivad südamesse päikesepaiste, mille järgi on tarvidus igapähele, siis tuleb nende eest hoolitseda. Ei tohi aga õpetada, et luuletajad on rahva ilustus ja tema kunstilise kultuuri tõendus, ja neid seejuures külma rahuga nälgida lasta.

Kevadised veed

Hastingsi lahinguväli

Abt Walthamist ohkas sügavalt,
kui sai ta sõnumi paha,
et kuningas Harold haledalt
on Hastingsis löödud maha.

Kaks munka — Asgodi, Ailriku — ta
siis saatis kiirel jalal,
et Haroldi laipa otsiksid nad
kesk surnuid Hastingsi alal.

Ja mungad kurvalt läksid sealt
ja kurvalt pöördusid sinna:

„Kõrgauline isa, maailm on õel,
õnn hoopis võtnud meilt minna.

On surma saanud parim mees,
ja võitnud on Bankerti kurjus,
nüüd vappides vargad jagavad maad
ja vabu teeb orjadeks lurjus.

Normandia täitanum kaltsakas
saab lordiks brittide saartel;
ma nägin, kuis ratsutas rätsep Bayeux'st
kuldkannuste uhkel haardel.

On häda sel, kes nüüd on sakš!
Te saksi-pühikud vabad
seal taevariigis, vaadake,
et häbi teidki ei taba.

Nüüd teame, milleks see suur komeet,
mis veripunaselt kurjal
öötaeval tänavu ratsutas
tuldleekiva luua turjal.

On Hastingsis see täide läinud,
mis ennustas tähe kuri,
me lahinguväljal olnud seal,
kus kuningas Harold suri.

Me otsind siit, me otsind sealt,
nüikaua kui lootus läinud —
küll laipa kadunud kuninga,
ei teda me siiski näinud.“

Asgod ja Ailrik rääkisid nüi;
kätt ringutas kaebel kõrgausus,
ta vajus sügavalt mõttesse
ja lõpuks ohatas lausus:

„Teel Grendelfieldi, kus kivirahn,
just keset metsa kunde,
seal elab Edith Luigekael
metshütis oma tunde.

Tend hüüti Edith Luigekael,
sest et kui luigel valgel
tal kukal oli; kuningas
noort neidist armastas algel.

Ta armastas, suudles, ja kallistas,
ja jättis, ja unustas viivult.
Aeg kulub; kuusteist aastat sest
on läinud kui linnu tiivul.

Te, vennad, minge, kus naine too,
ja mingu ta teie järgi
taas Hastingsi, küllap naise pilk
seal leiab kuningast märgi.

Ja Waltham-abtkonda tooge siis
te tema laip, et aul ta
ning kristlikult matta võiksime
ja tema hinge eest laulda.“

Ju keskööl jõudsid saadikud
metshütile üksikule:

„Sa ärka, Edith Luigekael,
ja kohe kaasa tule.

Normanni hertsog lahingust
on võitjana koju sõitnud,
ja Hastingsis lamab tapetult
maas Harold, kelle ta võitnud.

Sa tule Hastingsi, otsime
ta laipa kesk surnuid teisi
ja Waltham-abtkonda viime ta,
kuis käskis abt enne reisi.“

Jäi sõnatuks Edith Luigekael,
ta sõlmis vööd, ja kippus
ja mungile järgnes; ta vananev juus,
see tuhinal tuules lippus.

Ja palja jalu ta üle läks
puutüvikuist, soist ja künkaist.

Ju päeva tulekul märkasid
nad Hastingsi kriidi-rünkaid.

Öö-udu, mis katnud valgelt maad
kui surilina, hargnes
nüüd pikka; lennule hakkide parv
maast jubedalt kraaksudes kargles.

Ja mitu tuhat laipa seal
maal verisel haledalt lamas,
nad paljaks riisutud, lõhutud kõik,
ja hobuste raiped sealsamas.

Ja kahlas Edith Luigekael
seal vere sees palja jalu;
ja nooltena lendas pilkused
ta silmist, täis tumma valu.

Ta otsis siit, ta otsis sealt,
ja vaevaga peletas rongad,
kes saaki õgised, minema;
ta taga köhisid mungad.

Ta otsis nõnda kogu päev,
ju saabus õhtu — lõikas
siis äkki naise rinnust kilg
ja õudsenä ohku põikas.

On leidnud Edith Luigekael
nüüd laiba ja muud ei taipa —
ei lausu sõna, ei nuta ta,
vaid suudleb kahvatut laipa.

PUHKUS MEREL

Eile, päeval, jätsime selja taha Norra väikesse fjordi ulatuva sadama. Leebe maatuul paisutas me väikesse kolmemastilise kalalaeva purjesid — viis meid välja avarale võimsale Põhja-merele.

Oli kahju lahkuda nende päikesepaistes haljendavate kallaste vahelt, mille keskel sädeles sügav tumesinine fjord, täis iseteadvust ning kaugeid ürgseid mälestisi, mil ta rahulikul vaikival pinnal kündsid vagusid viikingite aerudega tõmmatavad sõjalaevad ning kiirgasid julgete sõdalaste päikesepruunid näod, karastatud tuulest, võitlusest ja mere soolasest veest. Usun isegi, et ta põhjas on veel praegugi mõni, kes elas läbi kuulsaid merelahinguid ja röövretki ning nüüd puhkab igavesti pimedas sügavuses — võib-olla raudsoomuski rinnal ja raudmüts peas, kilp, amb ja oda kõrval. See on sangari viimne hääl, või vähemalt nii kujutasin mina, kui heitsin viimase pilgu fjordi nähtamatusse sügavusse.

Nüüd on ammu igavikku vajunud mälestused neist ajast, kuid viikingite sangarlikud kujud ning rööv- ja lahingretked elavad edasi röömsates ning tujuküllastes norralastes, kelle juures peatusime enam kui nädala. Nägime rahvarõivais suveks maalesõitnud norratate sageli istumas vanemate inimeste seltsis ning kuulsime katkeid saagadest ja julgetest sõdalastest. Kahju ainult, et suurem osa tundmatuist sõnust libises tuulde — me ei mõistnud ju nende kõnet.

Mais, kui sõitsime fjordi ja heiskasime ankru, tulid norratariid mäelt randa meid vaatlema, küllap tunnista-magi. Seisid eemal, kõik neli ahvatlevat norratari, kuni sõudsimme kaldale, et tuua magedat vett ning vaadata

ümbrust. Siis seltsisid nad meiega ja, tänu saksa keelele, võisime elavalt vahetada mõtteidki. Lääksime nendega seltsis taludeni. Meile tutvustati põhjamaalaste elu-olu, kuni peagu unustasime ära sõita. Ikka leiti midagi näidata, ikka kutsuti ühte või teise tallu sõbralikuks keskusteluks. Nii olid loodud sõprussidemed lõuna-norralastega väikesse fjordi kaldal. Me ära-sõit venis lõpmata pikale.

Ei mäletagi enam, mitu korda norratariid külastasid me purjekat. Kuid sagedasti ununesid ööd nende seltsis, kuni algas uus päev uute askeldustega.

See oli kaunis suvi, veel kaunim puhkus. Nüüd on seegi selja taga. Sõidame otsatul veeväljal, et jõuda Inglise sadamasse. Süvine tuul on liiga leebe selleks, et sundida me sõidukit kiiremale rännakule.

Esimest korda valdab mind võimas salapärase tunne. Ma langen nagu uimastusse, vaadates avarat merd ja pilvitut taevast, mille keskel ripub vaevalt peasuurune hõõgav päike. Võimsalt kiiguvad mere hiiglaveeväljad. Laev õõtsub laisalt kui hääl. On vaevu tunda tasaseid tõukeid vastu laevakülgi.

Ilus on vaade üle selle õõtsuva ulgumere, üle sügavsinise salapärase veekogu, mis võib muuta ennast tormitsevaks ja rahutuks, samas olla laisk kui aia äärde porilompi heitnud vana emissiga ja liigutada end aeglaselt, mõnulevalt.

Õhtu eel, kui päike laskub alla, kumab ta ketas veripunaselt vaatepiiril. Siis roomavad hiiglavarjud veel, tantsivad veretava kumaga ja maalivad veele hiiglasambaid, sügavikke, müüre ja torne. Ning kui pool punast päikest vajub vaatepiirilt, ilutseb teine pool veel

*Ta suudles ta laupa, ta suudles ta suud,
ta tugevalt embas teda;
haav verine kuninga rinna peal,
ta suudles ka haava seda.*

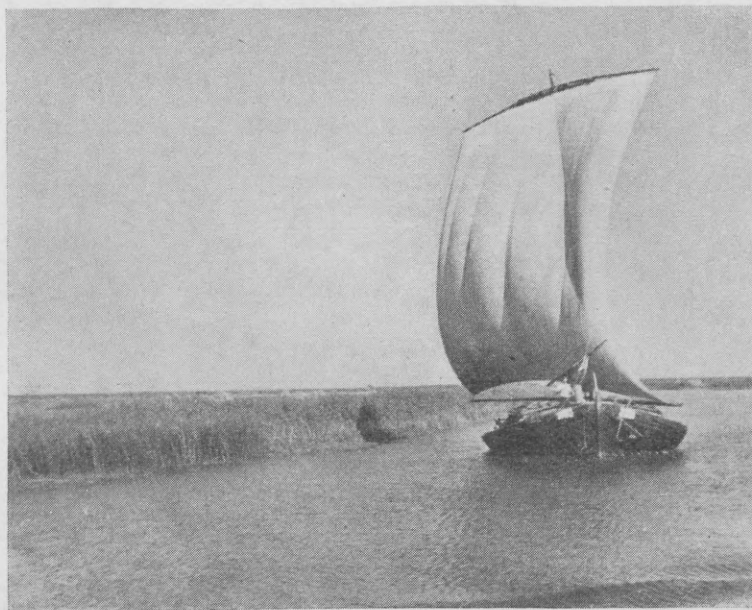
*Ja kuninga õlal märkas ta —
ja suudles neid heldimuses —
kolm väikest armi, kolm mälestist, mis
kord hammustas joovastuses.*

*Ja sellal mungad tegid töö,
puutüvikuist kanderaami
said valmis, ja sellel nad kuninga
sealt kandsid siis Walthami.*

*Nad kandsid Waltham-abtkonda ta,
et võidaks matused teha;
ja saatis Edith Luigekael
ta armu surnukeha.*

*Ja litaneiat laulis ta
kui lapsuke meeledasa;
see kõlas jubedalt tühjas öös —
kaks munka palvetas tasa.*

Tõlkinud JAAN KÄRNER

Lodi Emajõel

Tartu uus bussiliinide omanik
Rosenberg oma moodsa
„Dieseli“ kõrval

tükk aega kaugel mereäärel. Me seisame viiekesi laevalael ning vaatleme vajuvat päikest ja varjude mängu. Tahaksime olla kõrgel mäeveerul, et pool tundigi nautida päikese helget sära. On tunne, nagu kaotaksime päikese jäädavalt, nagu sõidaksime igavesse õhe.

Siis vajubki ta alla silmapiirilt. Ta puna ilutseb läänetaevas veel vaid lühikest aega. Sügav mustjassinine öö laotub üle mere, röske jahe öö. Taevast löövad särama mõned heledad tähed, muidu on me ümber surnud pimedus.

Laeval süüdatakse tuled. Kaaslased lahkuvad minu kõrvalt ükshaaval, igaüks oma töö juurde, sest meil, viiel, on jaotatud igapäevased toimingud võrdselt.

Elukutselist meremeest meie hulgas ei ole. Ainult üks, keda nimetame Kolumbuseks, on sõitnud madrusena merel umbes viis aastat, see on meil kapteniks. On meist kõige pikem poiss, laiade õlgade, kondise näo ja energiliste liigutustega tormides karastatud meresõitja, heasüdameline ja muhelev. Ikka libiseb heatahtlik sõna ta huulilt, kui heidame nalja tema kulul, olgu siis kajutis kohvilauas või ütarlaste seltskonnas. Teised sõitjad peale minu on üliõpilane, kunstnik ja ajakirjanik. Kõik sõitsime umbes kuu aja eest, et veeta merel kosuvat puhkust.

Uus päev tuleb pilvituse ja tuulega, mis kõigutab metsikult me väikest purjekat kui kilukarpi. Meri on täis metsikuid, mässavaid laineid. Kolumbus muudab laeva suunda, et sõita vastu laineid. Purjed rullitakse kokku ning laeva väljateeninud mootor pannakse ähkides ja ragisedes käima.

Hommikust kuni lõunani seisan laevalael, et vaadelda tormitsevat merd. Puhub edelatuul, veeretab halle laineid ning ajab enda ees vahukangaid. Mõnikord muutuvad lained violetseiks, rohelisteks, siis kiirgavateks, mustadeks. Pritsib siidpehmeid veepiisku ning üle laevalae paisatakse valgeid vahuribasid. Hiiglaveemäed tõstavad laeva kord kõrgele üles, siis paiskavad alla sügavusse, ja näib, nagu mataksid kahelt poolt kokkulangevad veemassid meid täielikult. Aga ei, meid tõstetakse uuesti üles hiiglaveemäe turjale. Nii kestab see õõlumine lainete mängus.

Lõunasöögil kukub kaptenile sülle suur alumiiniu-

mist supinõu, täis kuuma lihasuppi. Peame jääma ootama uut sööki.

Veel õhtul, kui tahan ronida magama koisse, kiigub sõiduk nii tugevasti, et võimatu on rahulikult lamada. Ei ole küll kohutav see väike lainetus, kuid masendavalt pikk.

Õösi, kui kell vaevalt lööb üks, äratab endine valvur mind uueks vahetuseks. Olen roidunud ja unine, sest kogu öö piinas mind laeva lakkamatu tants. Ma teesklen nüüd magamist ja lasen end kaks korda üles ajada. Laevalael õõtsub endiselt edelatuul, torm on pisut nagu alanenud, pimedas ei näe lainete möllu. Hoian kinni komandosillast, et seista kindlamini. Tuul rebib riideid ja tungib ihuni — see on niiske meretuul. Seisan kui tardunud inimkuju, silmad tikuvad vägisi kinni, kõrvus tuule lakkamatu hundamine, mere rütmiline kohin ja möll.

Siis hakkab minema valgemaks. Idataevas lööb õrnalt kumama. Pilved hakkavad kaduma ning ülevalt paistab sügav sinine taevast. Kuma taevakaarel läheb ikka heledamaks ja heledamaks, kuni ta rüpest kerkib kuldne päike. Meri kiirgab nüüd koidu puhtas kullas kui tuhandevärviline kangas. On selgesti tunda tuule vaikimist ning näha lainete raugemist. Ümber laeva kiirgab valget merevahtu. Aeg-ajalt ilmub siin-seal nähtavale laeva äärelle ujuva haikala terav nina.

Võtan püssi ning sihin ettevaatlikult veest väljakerkivat nälgjast hiiglakala. Kõlab pauk, kiilvesi langeb vahutades kokku. Ei näe, kas kala sai lasu külge või mitte. Vaatlen kaua — teda ma aga enam ei näe.

Kaob merevaht. Laev lakkab kiikumast. Lainetus on kadunud, raugenud. Päike sätendab taevast nagu suur kalliskivi, heites heledat valgust üle rahuneva mere. Uus päev on alanud kauni päikesepaiste ja merevaikusega.

Ehkki kell on vaevalt kolm läbi, tulevad kaaslased laevalaele, et vaadata peale unetut ööd tuulevaikust. Ehkki liikmeis lasub tinast kangust, sigineb rõõmsat juttu ja tohutud meremehepiibudki pannakse põlema.

Algab taas rahulik kosutav puhkussõit Inglismaa, musta teemandi riigi poole — õnnelik sõit mere vaikuses.

Õngitsejad Tartu Vabadussilla juures

K. A. HINDREY

LAHTISED VEED

Viiimased jääkambad on allavett ujunud, esimesed õngemehed liiguvad kallastel või sõuavad lootsikutel ja veavad lanti. Ja kui kinnine kate on läinud, see tardunud looduse ängistus vetel, siis tunneb küll iga mees ikka kuni hilissügiseni seda avarust, mis hoovab lahtisest veest. Siis võetakse õngelatt ja minnakse kalale.

Nojah, seda võib ju ka spordiks nimetada. Kõlab kuidagiviisi õigustavamalt, nooblimalt. Kuid ma olen liiga vana õngitseja, niisama minu elavad ja surnud kaaslased, et end paremini tunda sellest, kui mind vahest hakatakse hüüdma kalasportlaseks. Olen õngitsenud juba lapsepõlvest ja ei kuulnudki tol ajal meil sõna „sport“.

Meil oli see hoopis lihtsam kõik: meie otsisime, kui päris väikesed olime, pajuvitsa. Siis mangusime mammalt niiti ühes vajaliku keerutamisega, sest meie käte vahel läks niit ikka sassi. Mõni onu või vilunum poisike tegi mamma nõõpnõelast kõige parema ostetud õngekonksu mudeli järele. Siis veel väike haavel, männikoorest löigati kork, teinekord hanesulest ja siis võis kalapüük lahti minna.

Oli ju veel primitiivsem faas: ainult nõör ja nõõpnõelast õng. Oja sillale kõhuli ja siis ikka õng mõne kivi serva all hoida. Sealt siis hakkasid aegamööda vurrud paistma, siis pea ja siis — oligi kivirull otsas. Sport? Minugi pärast.

Nad võivad spordiks nimetada vahest suurema õigusega västraga tulusel käimist. See västraga löömine on välja kasvanud odaheitest, kuni leiutati aegade kauges hämaruses mitmeharaline oda. Ning odaheide on nüüd sport, oli aga tol ajal väga igapäevne eluvajadus. Kui defineerida sporti otsesest eluvajadusest kõrval olevaks, aga ürgsetest eluvajadustest lähtuvaks naudinguks, siis oleks küll västraga raiumine hoopis loomulikum kui näiteks kettaheitmine. Olgugi kettaheitmine vanem. Sest päris ürgne, ahvi poolvennast inimene pildus kiviga, kui ta veel ei osanud oda valmistada.

Nii siis oleksin ma västra poolt, nagu vana Jürgensteingi selles riigikogu komisjonis, kus lõpuks ikkagi keelati västar. Kes aga keelust hoolib? Praegu, kui kirjutan neid ridu, raiutakse havisid ja säinaid üle kogu maa ja keelt jääb viljata kee-

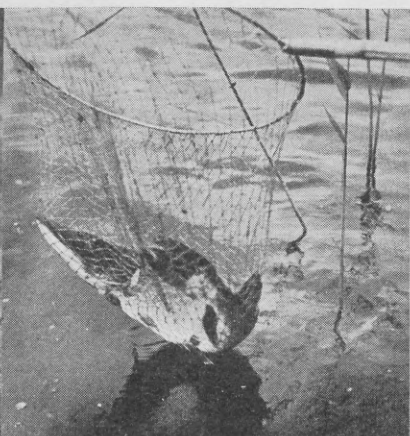
Kalasalg
Emajõe
ülemjooksul

luks, sest kes jõuab valvata! Ja seni kui kaitse-
liit ei võta enesele ka heakorra valve üle kogu maa
ühes noorkotkaste ja politseiga, ei salli sumada-
nist müüdavaid mõtuseid, ei söö ega lase müüa
liiga väikesi vähke, seni ei panda ka piiri väst-
raga püügile kudeajal ega ka muudele rüüstamis-
tele looduses.

Nimetagem siis västraga püüki pealegi spor-
diks. Aga üteldagu mulle, mis sport on õieti see,
kui istutakse vagusi oma lootsikus hommikul,
päeva ajal ja õhtul ja tõstetakse aeg-ajalt õnge?
Kui võtta ajapikkust arvesse — kas võib see

spordi mõiste olla? Või vahtimist korgile, loo-
dusse, taevasse ja kuue mahaajamist, kui läheb
liiga palavaks? Nimetatagu, kui tahetakse. Mina
lihtsalt õngitsen. (Muide: ei ole ma seda teinud
juba paar aastat — väikest kala ei taha ja suurt
ei ole.)

Aga tal on oma võlu, suur võlu. Ta on nagu
mingi muinasjutt, see vesi mu lootsiku all ja minu
ümber. Sest kes teab, mis kõik võib liikuda põh-
jas, mis võiks järsku tulla õnge otsa sügavusest,
kuhu ma ei näe. Võib seal ju ujuda tohutu röö-
vik, libiseda tasa, oimud laiali nagu torpeedol,

Ahvenapiidja Võrtsjärvel

võib vahest varitseda minu lootsikugi all ja ma ei tea temast midagi.

Ning võib minust mööda ujuda vahest mõne meetri kauguselt parv ahvenaid, alla paari naela mitte ühtegi, suur parv, harjused püsti, kiiluna, et ohvrit nähes tiivad laiaks arendada nagu armee, sisse piirates üksikut särge. Ja võib olla veel suuremaid ahvenaid, nelja-, viienaelaseid. See parv on väiksem, neid ju pole nii palju. Nad tulevad tummade, ähvardavate kogudena, turris nagu jaapani muistsed samuraid oma soomusrüüs, raske-tena ja iseteadvatena.

Ning võib tulla parv teisi soomusrüütleid, pikemaid, sihvakamaid, kuid niisama hari seljas püsti, hõbedases soomushammes terasest vööti-dega: kohad! Ka ravis, aga laiemas kaares. Kuid nende ees siblib ristirästi väikesi vihaste punasil-madega okkalisi käabuseid, sadasid. Aga nad ei pääse: suured sugulased söövad nina ette sattunud kiisad ära ning okkad ei tee nende luust suulage-dele midagi.

Kui on mööda need järvepõhja hunnid kõik, siis tulevad ettevaatlikult ja tasa suured küürus ja kühmas laiad latikad. Nad on juba nii laiad, et nad võiksid ujuda õieti küljeli nagu lestad ja kammeljad. Peab ebamugav olema end hoida püsti niisuguse kehaehituse juures. Ning seepärast ajabki neid lainetus, kuhu nad ei taha, võrkudesse ja kalesse. Aga lootsiku lähedale nad ei tule. Nad on väga ettevaatlikud, need suured. Kes kunagi õngega on saanud viienaelase, see kõneleb

sellest kümme aastat ja teist selle aja jooksul ikkagi ei ei saa.

Nõnda istud sa ja vaatad veepinda, tead, et tema tumeduses liigub nõnda palju teadmatut ja et kui oleks õnne. . .

Vaatad parte, kes toovad oma poegi välja pil-liroosaare seest, näed haigurit lendamas oma laiska lendu, nagu teeks ta seda vastu tahtmist. Nagu teenija-tüdruk, kes mossis näoga saputab tolmunud kuubi. Eemal toriseb kaur, näitab va-hetevahel oma heledat rinda, et kaduda vee alla ja välja tulla hoopis teisel kohal. Öhtul puhub koovitaja niidul oma pajupilli. Ja siis pahvatab kobrulehtede seas vesi kõrgele: haug möllab väik-semate kalade seas.

Süda lööb kohe rutemini. Jah, kui viitsiks ja küllalt aega oleks, siis saaks ta kätte küll. Paneks unna sisse, aga siis tuleb valvata, et kalavaras ei võtaks purika ühes unnaga.

Ning istud ja unistad, kuidas saaks kätte neid suuri ahvenaid, mõtled välja kõikisugu õngesid, tuuleveskeid sellest keerlema ja lipendama aetava tinakalaga, sest seda sa ikkagi ei viitsi, et istud tundidekaupa samal kohal ja tilgutad oma taliõnge spinningu otsas. Ja ei tule suurt ahvenat ei ühel suvel ega teisel ja isegi mitte seitsmendal ega ka-heksandal. Sest ta ei püsi, tal on ka muud vee teha. Jah, kui söödad koha sisse kalarapetega, korralikult iga päev ja siis lähed paari-kolme nä-dala järele, siis juba on võimalusi.

Spinning? On õilis rüistapuu. Võid teda lasta paternosteriga sügavasse kohta ja oodata kohasid. Kui neid on. Ja kõige toredam on siis, kui kork hakkab tegema seda uhket hoogsat sõitu, mille te-male sisse oskab ajada vaid suur kala. Ei tea, kui suur, ei aima, aga veel peab ootama, veel peab nõöri järele andma, et sööt oleks küllalt sügavale neelatud. Ja siis tunned vastuseisust juba suurust.

Spinninguga on juba igapidi hea. Pillu ta kau-gele pilliroo äärde ja siis vee rulliga nagu vedelit. Ning võid ka rahulikult õngitseda temaga latikat, suurtki, kui viskad lootsikust kaugele. Siis jook-seb kork juba hoopis teistviisi kui röövkalade juu-res, Kõigepealt heidab ta külili, ajab end jälle püsti, siis on ta jälle külili: latik ei söanda veel päris, mängib alles. Aga kui siis hakkab minema vubisedes vee pinnal, siis tead, et on juba vana tugev latikas, mitte niisugune nolk, kes sul män-gides näkib sööda otsast.

Spinninguga saab igapidi. Võta rull temal küljest ära, heida pikali paadi põhja ja lase end tuulest ajada. Maga, kui tahad. Küll rulli kärin ütleb, et kala tuli otsa.

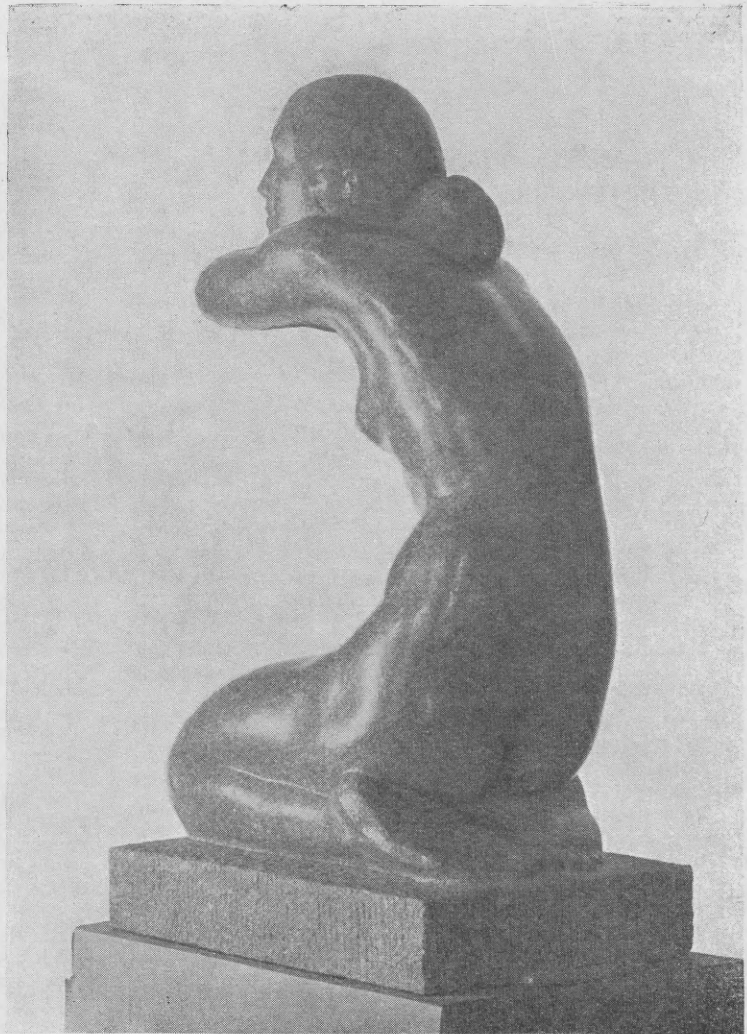
Ja lõpuks veel tilgutamine. Nii hea on temaga mõõta parajat sügavust, üks jalg põhjast kõrge-mal. Ning siis vibuta peale. Kui satud parve otsa, vaat' siis, kuidas tuleb ahvenaid, mürakaid. Aga enne peab neid olema. Üldse peab kala olema, muidu ei maksa. Ja mis puutub mind, juba paar aastat ei maksa.

Käesoleva kuu 11. päeval sai 50-aastaseks meie tuntum kujur prof. Voldemar Melnik. Ta on sündinud Virumaal, õppis Peterburis Stieglitzi kunstikoolis, mille lõpetamise järel siirdus Peterburi Keiserlikku Kunstiakadeemiasse jätkates seal õpinguid skulptuuri alal. Eesti Vabariigi algul kodumaale tulnud, kutsuti ta Kunstikool „Pallase“ joonistusõpetajaks, kus ta töötas vahetpidamata üle 15 a., kuni kutsuti Tallinna Riikliku Kunstikooli skulptuurklassi juhatajaks, kus töötab praegu.

V. Melnik on silmapaistvam kujur meie skulptorite peres. Ta on loonud rea väljapaistvaid teoseid, mis on tähelepanu äratanud mitte üksnes kodumaal, vaid ka väljaspool Eestit. Oma teostega on ta osa võtnud peagu kõigist eesti kunstinäitusist viimase paarikümne aasta jooksul. Osava pedagoogina on ta oma oskusi edasi andnud sadadele meie kunstijüngeritele.

J. V.

V. Melnik: „Ärkamine“

Z. Mórícz

Rahvakasvatus

Külanotar istub oma kantseleis, kus võimata on näha tubakasuitsu tõttu. Keegi musta riidetatud maanaine astub sisse ja jääb uksele seisma.

— Tere päeva, auline notari-härra.

— No mis head kuulda?

— Palun alandlikult aulist härrat armuline olla ja teha midagi minu heaks.

— Mis siis häda on?

— Ei saa hakkama poisiga, Miškaga. Hirmus kelm. Võimata on teda talitseda. Kaarte mängib, eile hommikul oli tal veel palju-palju kroone, nüüd aga ei ühtki kreutserit enam. Mis saab temast selles maailmas, auline härra? Nii noortes aastates.

— Aga miks siis ta isa ei aita?

— Kuidas tema peaks aitama?

— Andku nahatäis.

Naisel vajub kurvalt pea norgu.

— Temast ei saa peksjat. Tema ei ole mees. Isegi mind ei ole ta kunagi lõõnud.

Notar vaatab tõsiselt temale.

— Hm.

Naisest purskus kibedus ja ta hakkas kaebama oma elu kõiki hädasid. Kogu oma elu on ta pidanud nahka panema tülis. Nüüd on ta aga väsinud, vana. Kõik jõud on raisatud pikas riiu-elus. Oma meest ei ole ta kunagi saanud arvestada, see elas nagu hertsog muinasjutus, voodist tõusis ja istus kaetud laua taha. Nüüd hakkab poiss peale. Ei ole enam selleks jõudu, et teda kasvatada, sõjast saadik on lapsed nii raisku läinud.

Notar sõnas rahulikult:

— Noh, saatke oma poiss ainult minu juurde.

— Tänapäeval alandlikult, auline härra, alandlikult tänan.

Järgmisel päeval enne-lõunat ilmus poiss notari ette. Mürakas eksemplar, ruttu sirgunud noormehe-volaskiks.

— Siin ma olen, auline notari-härra.

— Oota.

Lõpetanud kirjutamise, tõusis notar ja astus poisi juurde.

— Säh sulle!

Suriöö

*Küll astusid tasa ja targu
sa elus kui kõikuvast soos,
ent verre sul sigines argus,
jää julgusest järgi vaid poos.*

*Käe kobades sirutid õhku,
jää pihku sull' päikest ja tuult, —
ent ajudes pesitses jõhkrus,
kirg hammustas himurat huult.*

*Ju varakult närbus su noorus
ja krampi murdus su sööst,
õnn kuhugi pilvisse loorus, —
vaid vaime sa kutsusid ööst.*

*Maa vabises tuules ja kõikus —
sai sellest su ilusaim tund.
Nii saabus su suriöö võikus —
tuul tuppa tõi teralist lund.*

Andis talle kõvasti vastu vahtimist.
Ja veel kord lartsatas mööda kõrvu.
Poiss ei taibanud, kogeles ainult ammuli sui.
— Miks nii siis, notari-härra?
— Miks? Kas lähed kaarte mängima? Kas lööd läbi raha iga pealelõunat? Vaat, selle eest!
Poiss lõkendava näo all jahmus. Siis laskis pea uorgu.
— Täna alandlikult, auline härra.
Ja läks välja.
Suvised laada järel naine jälle astus notari juurde sisse.
— Noh, mis on, tädi? Kuidas tuled toime nüüd poisiga?
— Auline härra, Jumal olgu kiidetud, sellest saadik saan poisiga hästi läbi, aga mu vanamees.
— Mis see siis teeb?
— Ah, igavene häda, seitsaadik kui ma ei võta teda laadale kaasa, ei tule temaga kuidagi toime.
— Missugusele laadale?
— Noh, läksime laadale, linna, siis ta valmistas, mu vanamees, et tuleb, just kui laps. Aga siis ma ei võtnud teda kaasa, ütlesin talle, et nüüd ei tule sina, vaid Miška. Siis läks vihaseks ja juba kaks nädalat on otsas kõik rahu, minutiks pole hingust, ainult lõugab.
Notar silmitses tükk aega naist.
— Tead mis, teinekord too ta kaasa.
— Kaasa?
— Kaasa.
— Täna siis alandlikult, ütles vaikselt naine ja põrnitses pettunult enese ette, nagu oleks ta midagi muud oodanud — ma talle siis ütlen, et ma ta järgmine kord kaasa võtan.
Talve hakul mees astus sisse.
— Auline härra.
— Noh, mis on, vana?
— Auline härra, tahaksin midagi küsida.
— Siis küsi.
— Tahaksin oma teisepoolele nahatäit anda.
— Nahatäit anda tahad?
— Väga tahaksin.
Notar tõmbas lõpuni oma sigareti, siis ütles:
— Noh, siis anna.
— Võin anda?
— Anna, aga mõõduga.
— Mõõduga?
— Jah.

— Täna alandlikult, auline härra.
Mees kõmpis minema ja järgmisel päeval enne lõunat tuleb Miška-poiss, et väga paluks neile tulla, protokoll teha, ema lamab voodis.
Notar pani palitu selga, võttis kepi ja kõndis sinna.
— Mis viga, tädi?
— Vanamees peksis.
— Kas väga.
— Võttis härjaajamispiitsa uksehingelt ja sellega.
— Oi, oi.
— Ämmaemand oli juba siin, ütles, et ma homseni ei tohi voodist välja tulla.
Mees istus sealsamas peegli all jääga ja sünge näoga.
— Aga miks ta siis löi nii tublisti?
— Peale esimest lööki — nuttis naine — kukkusin jala pealt, siiski veel löi, kurivaim.
— Noh, mis asi see siis on?
Mees pöördus kõrvale ja vaatas aknast välja lumisele õuele:
— Aga auline härra ometi ütles ju, et ma annaksin talle mõõduga... Noh, siis andsin talle, nii kuidas vaja oli... Valmistusin selleks juba niikaua, kui elan.
Notar vaatas neid tõsiselt.
— Aga kas nüüd saate teineteisega hästi läbi?
Naine vastas vaikselt:
— Jah, auline härra.

Tõlkinud dr. J. Fazekas ja Erna Tilleman.

Zsigmond Móricz (sünd. 1879) kuulub ungari tänapäeva populaarsemate ja produktiivsemate kirjanikkude hulka. Kuuludes nn. läänlaste ringi (ajakirja „Nyugat“ (Lääs) ümber koondatud literaatide grupp, keda seob austus sõnakunsti kõrgete ideaalide vastu ja kelle sihiks on avardada elutunnet, kaotada variseerlikkust ja suuredada tõearmastust) ja olles praegugi „Nyugat“i juhtivaid tegelasi, erineb ta ometi nyugatlaste paigutisest liigest l'art pour l'art harrastusest (eriti lüürikas, näit. Babits) oma sügava ja mitmekülgse eluhuviga. Móricz on kirjutanud rea tugeva pessimistliku alatooniga romaane (näit. Jumala selja taga 1911, Mudakuld 1909, e. k. 1929), kuid oma parima on ta andnud lapsepõlve mälestusi kajastavais teoseis (Seitse kreutserit, Jää heaks surmani), kus on taltunud viha ühiskondlike ebakohtade vastu. Ta ajaloolisi romaane (nagu Haldjate aed, Suur vürst) iseloomustab sügav sissetundmine tegelasisse. Novellikogudes (nagu Ungarlased) annab ta naturalistlikke lõike ungari maarahva elust ja Rahvakasvatuseksi näitab ta meile ungari talupoja mentaliteeti, kus on maksev vanasõna: a pánz olvasva, az asszony verve jo! (kui raha on loetud ja naisele nahatäis antud, siis on kõik korras). Móricz on ungaripärasemaid kirjanikke, ta keel rahvalikult värske, lõhnava otsemulla järgi ja väga raskesti tõlgitav. **E. T.**

O+LUTS! RÜGLES!

Linoollõiked A. Peerna

(Järg.)

„Mine võta kinni...“ kehitab noor rätsep õlgu. Ning peletades koera eemale: „Lubas Tallinna sõita.“

„Või nii,“ muheleb Ülesoo peremees. „Seda ma kuulsin jah juba Paunvere poes, et on sõitnud sinna ennast... noh, kuidas 'nd öelda... ennast üles pooma.“

„Üles pooma!“ teeb Kiirte noorim võsu suured silmad. „Ei, kodus ta sellest küll ei rääkinud sõnagi. Ta tahtis minna maad kuulama, et kuidas saaks kätte selle asunikutalu. Minu teada polnud poomisest jutugi. Ja lori kõik: ei poo see mees ennast, ennemini ta püüab silmust kaela ajada kellelegi teisele.“

„Muidugi. Tont teab, kes säärase loba välja mõtles. Ja kui ta end just tahtis oksa tõmmata — misjaoks pidi ta selleks nimelt Tallinna reisima. Ei, ei, sinu venasel on visa ja vintske hing — tema juba niisugust rumalust ei tee; võib olla, et kuskil poetas säärase sõna ainult nalja viluks.“ Ning vaadates selja taha: „Kas see on teie koer?“

Ei ole. Mis peaksid nemad tegema niisuguse karyatuustikuga. Kolab teine niisama ringi, hulgub. Või mine tea... Väga võimalik, et Jorh ise muutus peniks, kui ei saanud maad.

„Hmh-hmh-hmh, pup-pup-pup... Seda juttu peaks nüüd jälle kuulma mõni Paunvere sõnumitooja — küll siis saaks nalja!“ Aga kuidas siis Kiire rahvas muidu elab?

„Päris kenasti... kui Jorh pole kodus. Kuid niipea kui see majja astub, siis ei saa keegi rahu, närib, arvab, et kogu maailma rahvas on tema vaenlane. Mis ta seal vallamajas tegi? Jälle on kuulda, et olevat teinud päris pööraseid tükke...“

„Oh, polnud midagi suuremat,“ heidab Toots käega. „Sinu velleke ainult võttis natuke päikesevanne.“

„Jah, aga ta olevat vallamaja õues patseerinud ilma püksata? Ei, teie, härra Toots, olete mulle küll vähe tuttav, aga nii omavahel öeldud: ma arvan, et Jorhil pole täit aru peas. Kui ta oleks sõjas saanud põrutada, siis see oleks päris kindel, aga ta ju istus seal nagu vanajumala selja taga.“

„Jaa,“ venitab Toots pikalt, „nii on see maailma elu. Aga... aga...“ viipab siis maantee poole, „vaata, Benno, kes seal tuleb!“

„Kes? Kus?“

„Noh, seal.“

„Hm,“ vaatab noormees tähendatud suunas, „see ju ongi Jorh, kui ma ei eksi. Kuid ega ma eksi — see on tema ise. Ootame, las kõmbib pärale, küllap siis kuuleme, milliste trianglite ja vilespillidega ta seal Tallinnas vastu võeti. Aga esialgu teda ei maksa tögada, muidu ta ei ütle meile midagi.“

„Kas pole parem, kui ma ära lähen?“ süütab Ülesoo Joosep paberossi.

„Oh, mis parem see ikka on. Ega ta suuremat salli meid kumbagi. Aga on ju kohe näha, missuguste trumpidega ta sealt suurte sakste juurest tuleb. Pange tähele, kui ta kõvasti nohiseb, siis ei tähenda see midagi head.“

Tuleja läheneb ja nähtavasti on juba Tootsi ja Bennotki silmanud — tahab end maja teispoolest küljest õue nihutada.

„Ehei, külamees!“ hüüatab Benno. „Kuhu sa tõttad? Tule siia!“

„Mis sa lõugad seal?“ küsitakse maanteelt.

„Ei lõuga midagi. Tule siia ja kõnele, kuidas sul Tallinnas läks.“

„Puh!“ teeb Georg Aadniel. „Ma vaevalt seisan jalul. Tulge tuppa, eks ma seal kõnele, mis mul kõnelda on. Tere, Joosep! Tule sisse — mul on kaks-kümmend tilka šnabilivopskit taskus — paneme selle kinni suhkruveega. Puh, puh, mu jalad on nii väsinud, et heida kas või siiasamasse porri pikali. Tulge sisse!“

„Lähme, lähme, kui kutsutakse!“ kiirustab Benno. „Vennas näib olevat võrdlemisi heas tujus. Üsna võimalik, et tal vedas.“

„Võib ju minna,“ kehitab Toots õlgu. „Oleks päris kena kuulda, kui ta tõi häid sõnumeid või sõna, nagu ta ise ütles vanasti.“

Kõnelejad astuvad õue, kuna Georg Aadniel parajasti majja komberdab. Kui ta ei vigurda, siis tõesti näib olevat väga väsinud.

„No tere kah, Ülesoo pärisperemees!“ paneb pruun reisisell käe Tootsi õlale, kui viimane on jõudnud kambri. „Saab sindki näha üle harva aja!“

„Mind...“ naeratab Joosep. „Mind saab alati

näha, aga sind ennast polnud kuskil näha. Nüüd kuulsin Bennolt, sa olevat sõitnud pealinna.“

„Jah,“ laskub koolivend roidunult toolile, „see on jumala õige jutt; vähemalt seekord ütles see põnnats õigust. Just Tallinnast ma praegu tulin.“

Noo-jah, aga mis head ta seal siis kuulis?

„Head!“ raputab Jorh pead. „Kes sulle ütles, et ma seal kuulsin just nimelt häid asju? Istu, armas Joosep, — see on pikem jutt. Oh, las ma tõmban veidike hinge tagasi; südagi peksab nagu pöörane.“

„Sina, Jorh,“ võtab nüüd noorem veli sõna, „nime-tasid mind põnnatsiks, aga luba siis sel põnnatsil küsida, kas sina tõid kaasa selle hirmsa koera?“

„Missuguse koera? Mis sa jaburdad!“

Noh, tulgu siia akna juurde ja vaadaku.

Georg Aadniel on puruväsinud, aga siiski, uudis-himust aetuna, lohistab enda kere akna juurde. „Pole ma eluilmas näinud sekest koletist,“ raputab pead. „Mitte uneski pole näinud.“

Või nii. Aga tema juba arvas, et vennas tõi selle kingiks kodurahvale.

„Ole vait, Benno!“ sõitleb vanaperemees. „Las Jorh räägib, mis ta nägi ja kuulis seal kaugel.“

„Jah,“ istub Georg uuesti toolile, „mis ma tühja ikka nägin ja kuulsin. Niisama hästi kui Tallinnas võib siin Paunvereski tuult rusikaga taga ajada ja sõelaga vett kanda. Hõkk!“

Alles nüüd märkab Toots koolivenna jutust ja toas levinevast viinalehast, et Aadnielike on veidi jom-mis. Peale selle on ta riided tublisti kortsunud, juuk-sed sarvis ning jalatsid määrdunud nagu porikäiad.

„Kas sa siis ei saanud teada mitte midagi?“ küsib mammi Kiir aralt.

„Mitte kui midagi!“ toetub poeg toolileenile. Ning pärast lühikest vaheaega: „Jah, seal oli küll terve tosin kapteneid ja suuri isandaid, aga mis kasu ma neist sain? — Kõigil üks ja seesama jutt: toogu paberid, doku-mendid; et niisugused asjad, nagu asunikukoha saami-sed, peavad võtma oma alguse kohalikult omavalitsuselt. Nemad seal ainult kaaluvad seda värki, ja kui leiavad, et kõik on korras, siis kinnitavad. Ja kogu aeg neil ikka üks ja seesama jutt, otsekui nõuaksin mina e n d a l e seda normaaltalu o m a sõjaliste teenete eest! Mina seletan küll, et asi pole sugugi nii, et see krunt läheks minu vanematele oma sõjas langenud poja eest; aga ei midagi palju targemat. — Olgu paberid, dokumendid, volitused ja ma enam ei mäletagi, mis veel. Ja kui nad mulle veel püüdsid selgeks teha, et neil olevat maasaajate asjus midagi kümme kategooriat või järjekorda, siis läks minu pea päris segi. Oh seda

käimist ja sekeldamist! Ruumid kah seal nii soojad, et võttis naha leemendama. Lahkeid sõnu ja viisakust küll ja küll, aga tõde ja õigust ja arusaamist inimese seisukorrast — seda mitte põrmugi. Hõkk!“

Jutustaja sülgab laias kaares ning jätkab:

„Kohalik omavalitsus! Ptui! Eks te tea, mis ko-halik omavalitsus minuga teeb. Sinna on üks kamp enda sisse söönud ega lase mind piiksatadagi. Pole see mingi o m a valitsus, vaid on a i n u valitsus. Kas tead, Toots — nüüd ma räägin päris avalikult —, kui niiviisi hakkad mõtlema, siis küll oli vanasti palju lahe-dam elada. Ei sa tunnud maksusid ega mitte midagi, elasid oma vaikset elu nagu vanajumal Prantsusemaal. Võid seda edasi kõnelda, kui soovid.“

„K e s võib seda edasi kõnelda?“ küsib Ülesoo peremees. „Ega sa ometi arva mind? — Ei, kulla Jorh, mina rohkem kuulan kui kõnelen kaasa. Ega ma enam pole Paunvere kihelkonnakoolis.“

„Einoh, laseme olla pealegi,“ teeb koolivend Kiir käega lepitava liigutuse. „Ah jaa,“ kobab põuetaskus, „kuhu see pudel jäigi? — Näe, siin ta on.“ Ning noo-rikule: „Too, Juuli, meile sealt üks pitsklaas, aga sel-lest suuremast sordist!“

„Tohoh,“ kortsutab vana rätsepmeister kulme, „mis ajast sa, Jorh, oled hakanud pudeleid taskus kandma?“

„Pole midagi parata — peab tegema kahjuliiku. Oleks need olnud ainult sõidukulud, mis ma kaotasin, aga sinna tuli veel igavene lahkam juurde. Üks tõbras imes enda mulle külge nagu kaan, et küll tema aitab õiendada kõik need asjad, et temal suured tutvused ja nii edasi . . .“

„Noh, kas siis õiendas?“

„Jah, seda küll! Kõik, mis ta mulle hambasse pu-hus, oli lausa s . . . ja saepuru.“

„No midagi ta ikka tegi, egas . . .“

„Seda 'nd küll — hulk raha pani mul nahka. Sõi ja jõi minu kulul nagu elajas.“

„Kes see's oli niisugune saks?“

„Kas mina tean!“ heidab Aadniel tulpinult käega. „Aga juurde ta mulle kõbis, kui söögimajas või trahte-ris kõnelesin tõest ja õigusest.“

„Oi, oi, Jorh!“ raputab vanataat oma valgete ude-metega kaetud pead. „Kui sa niiviisi ajad oma asju, siis küll varsti jääd paljaks nagu peopesa. See ju on peaaegu samasugune pauk nagu sul kord oli seal Vene-maal.“

„See tuli kõik sellest,“ püüab poeg naljatada ja nae-ratab virilasti, „et Juuli ei hoidnud minu eest päkka. Jajah, küllap ma juba tean.“

„Oh, jumal!“ surub noorik käed silmile ja ruttab teise tuppa. „Nüüd olen veel mina süüdi, et sul läks halvasti!“

Benno hüppab õmbluslaualt ja läheb talle järele. Aga lävelt vennale: „Küll sa, Jorh, oled vilets-mehike!“ Ja Juulile tagakambris: „Mis sa, narr, nutad niisuguse nadikaela pärast! Kas sa's seda veel ei tea, et ta kõik, mis tal kunagi läheb halvasti, veeretab teiste kaela? Püüa sellega harjuda, ja kui sa seda ei saa, siis lihtsalt mine ära tema juurest. Nõelud siin hommikust õhtuni... ei tea, kellele? Jorh ise aga mängib suurt härrat, reisib mööda maailma ja puistab raha. Päh, see mõni mees või asi! Kas sõda või mingi muu asjaolu on ta pea päris segamini ajanud. Ära nuta! Parem vilista.“

„Kas kuuled?“ võtab noorik käed oma nutuselt näolt. „Kes kraabib ja niuksub seal ukse taga?“

„Oh, see on seesama hulkuv koeranäss. Las ta...“

„Hulkuv koer meie ukse taga! Oi, Benno, see ei tähenda midagi head.“

„Tühja kah! Ons sel mingisugune tähendus?“

„Oijah, see kuulutab halba, väga halba.“

Ärgu ajagu lapsejuttu! Parem kuulaku, millest pajatab Jorh eeskambris.

Ja vanem veli, kes juba tühjendanud teise klaasi ja küsinud Tootsilt suitsu, pajatab hääle laienedes nõnda:

„Ah, tühja kah! Mis see täpe mulle tähendab! — See tähendab ainult niipalju, et inimene peab lootma iseenda peale ega tohi abi manguda teistelt. Nii on see asi. Pange tähele, mina ise o s t a n talu, kui seda ei anta õiguse nimel.“

„Mis?“ kummardub vana rätsepmeister ettepoole. „Sina ostad talu? Kust sa ostad selle talu? Ja millega?“

„Pole viga, küllap ma veel näitan Paunvere rahvale, mis võib teha minusugune mees! Ärgu nad mul irvitagu ühti. Kas ei ütle juba vana rahvatarkus, et kes naerab viimasena, see naerab kõige paremini? Mis sina, Joosep, arvad selle kohta?“

„Mis mina tean arvata,“ pahvib Toots paberossi.

„Sina ju oled muidu alati see tark ja kaval. Einoh, siin lähemas ümbruses küll pole veel müüa talukohti ja asunikutalusid, aga seal veidi kaugemal — oo, paraku! Seal juba vaaguvad paljud hinge: muudkui ole hea mees ja võta.“

„Mina ei saa aru,“ uriseb isa, „mis talunälg sul õieti on? Kust sa võtsid selle mõtte?“

„Ah selle mõtte? Noh, korraga, nii üle öö, see mõte muidugi ei tulnud. Esiteks ma tahan kolida kuhugi eemale sellest neetud Paunverest — ma ei salli

siinseid inimesi. Alati mul on tunne, otsekui tahaksid nad mind ära neelda. Jah, viina ja õlleklaasi juures nad küll on su sõbrad, aga nüpea kui pöörad selja, siis... Teiseks ma ikkagi olen eestlane. — Kas see on mõni kiiduväärt asi, kui endised parunid ja vonnid ja teisedki sakslased ostavad kokku maalahmakaid, et neist soetada uusi mõisasid? Kas pole parem, kui mõni tükike maad ja metsa jääb ka eestlaste kätte? Mis te arvate? Mina... mina olen praegu küll pisut nokastanud, aga küllap ma tean, mis räägin. Tallinnast tagasi sõites ma sain jutule ühe väga tõsise ja arusaaja mehega — see seletas mulle kõik. See mees ei tahtnud mult kostitamist ega mitte midagi, vaid rääkis puhtast südamest. Küsisin, miks ta ei kirjuta sellest ajalehes? Vastas, et ongi juba kirjutanud.“ Ning tagakambris: „Kuuled sa, Benno, lase oma nimekaim sisse! Ta kraabib ukse taga oma küüned lahti.“

„Eks see lase, kes ta endaga kaasa tõi,“ hüüab noorem vend vastuseks.

Tekib rõhuv vaikus; ei ees- ega tagakambris ütle keegi sõnakestki.

Ent siis hakkab vana pereemand ise kõnelema. „Nüüd, Jorh,“ alustab, „luba, et ka mina poetan mõne sõnakese selle jutu vahele. Ega ma tee sulle etteheiteid, et oled hakanud jooma ja suitsetama — see su enda asi. Oled juba täiskasvanud mees ja pead ise teadma, mis teed. Mina igatahes ei mõelnud kunagi, et satud seokestele kommetele, mis hävitavad tervist ja raha. Aga olgu n'd peale — see on juba niisugune aeg, kus sa enam ei tea midagi karta ega kahetseda...“

„Ah, mis sa segad, ema!“ hüüab poeg kärsitult.

„Oota n'd ikke oota, imelik inimeseloom! Mis sa tormad! Tahtsin sulle ütelda ainult niipalju ja anda emalikkude nõu, et jääksid siiasamasse oma koju, kus sündisid ja kasvasid üles. Sina ei kõlba meist kaugemale, kuhugi võõrasse nurka, võõraste inimeste sekka.“

„Kuis nii? Kas tahad mind mähkmetesse siduda?“

„Einoh, mis sa, pojake, seokest juttu ajad! Kas sa siis ise ei näe, et sul kõik äpardab, mis sa võõras kohas ette võtad? Käisid Venes, käisid Tallinnas — ikke ja ikke äpardused... Küll oleks hea, kui nüüd rahulikult jääksid koju ja jätkaksid oma endist tööd! Midagi paremat ma ei oska sulle soovida.“

„Sina ei oska!“ vastab poeg mõrudalt. „Kui sina ei oska, siis oskan ma ise. Tänapäev hakkab ringi vaatama, kus siin on müüa asunikutalu.“

„Kes teab, kas sellega maksab nii väga tõtata?“ tähendab Toots vahele. „Olgugi et nüüd juba on platsis kõiksugused masinad ja värgid, on põllutöö siiski veel küllalt raske, eriti neile, kes sellega pole harjunud.“

(Järgneb.)

J. Mikéna: Portree

Kui tänapäeva Leedus miski kunstiala moodsa arengu seisukohalt suures publikus ja ka igas välismaalases, kes pikema aja tagant satub Kaunasesse, mõjub murranguliselt, siis on seda kahtlematult rakenduskunst, peamiselt arhitektuur, kui kõige rahvapärasem ala. Sellist moodsat ja suurejoonelist kultuurimuuseumi, nagu on praegu leedulasil, peame meie põhjapoolsed naabrid veel kaua ootama. Uue muuseumi avamine kahtlematult mõjustab ka leedu maalikunsti ja skulptuuri arengut, kuid esialgu ei näi siiski kõik arenevat küllalt libedasti. Käesoleva aasta jaanuaris avati küll uues muuseumis kunstiosakond, kuid puuduvad veel avaramad ruumid oma kunstinaätuste korraldamiseks ja võõraste kunstinaätuste vastuvõtuks. Talvine ülevaatenäitus tuli siis korraldada vaimuliku seminari moodsas kirikumuseumis. Ruumid on siin küll imponeerivad (muu seas vaade muuseumi aknast sinetavate metsade taha kaduvale Nemunasele on ise juba unustamatu maal) — kuid suuremate näituste jaoks puudub avarus. Ja mis veelgi valusam — vaimulikud tahavad kasutada siin oma peremeheõigust ega lase välja panna töid, mis tunduvad neile moraalkahtlaseina!

Kunsti areng on iseseisvas Leedus saanud hoopis teise suuna kui tal oli enne. Vanem põlv tundis ainult vene ja poola kunsti, uus põlv on täielikult orienteerunud Lääne-Euroopasse ja nimelt Pariisi, osalt ka Itaaliasse. Kui Kaunasesse asutati Kunstikool, sai selle juhiks Kraakovi kunstiakadeemia lõpetanud impressionist J. Vienožinskis, kes ühelt poolt oma õpilasi on õpetanud iseseisvalt suunduma Lääne-Euroopasse, kuid teiselt poolt rõhutanud rahvakunsti väärtust. Suurem

P. Arumaa

Kunstikiri Kaunasesest

osa õpilasi, kooli lõpetanud, on valitsusvõimude toetusel pääsenud välismaile ja alles peale seal ümbervaata-misi ja küpsemist hakanud avalikult esinema. Varstigi üks esimesi lõpetanud, maalikunstnik A. Valeška, kodumaale tagasi pöördudes suutis organiseerida juba leedu iseseisvate kunstnikkude ühingu.

Noorte tee algas impressionismiga, nagu seda on harrastanud nende esimene õpetajagi. Hiljem värviprobleemid võtsid ikka enam ülekaalu ning viimaks jõuti looduse deformeerimiseni. Esmakordselt leedu publik tutvus prantsuse kooliga (Matisse, Braeque). Viimane kunstinäitus Kaunases oma üldmeeleoluga laskis aimata, et Leedus on üsna tugev mõju olnud ka ekspressionismil. Seda tundub kõigepealt tugevama joonise ja dokumentaalsuse puudumises vastupidiselt viimase aja euroopa kunsti arengule. Joonistamisoskus näib siin olevat hulga nõrgem kui meil. Tunduv erinevus nii meie kui ka läti kunstiga võrreldes (mõtlemes siin hiljutist läti kunstinäitust) on leedulaste värvimaitses. Nii Gudaitis, Vizgirda ja osalt ka Valeška näivad harrastavat tumedaid põhivärve, eriti sinist, rohelist ja punast, mis meeleoluliselt nende maale lähendab müstitsismile.

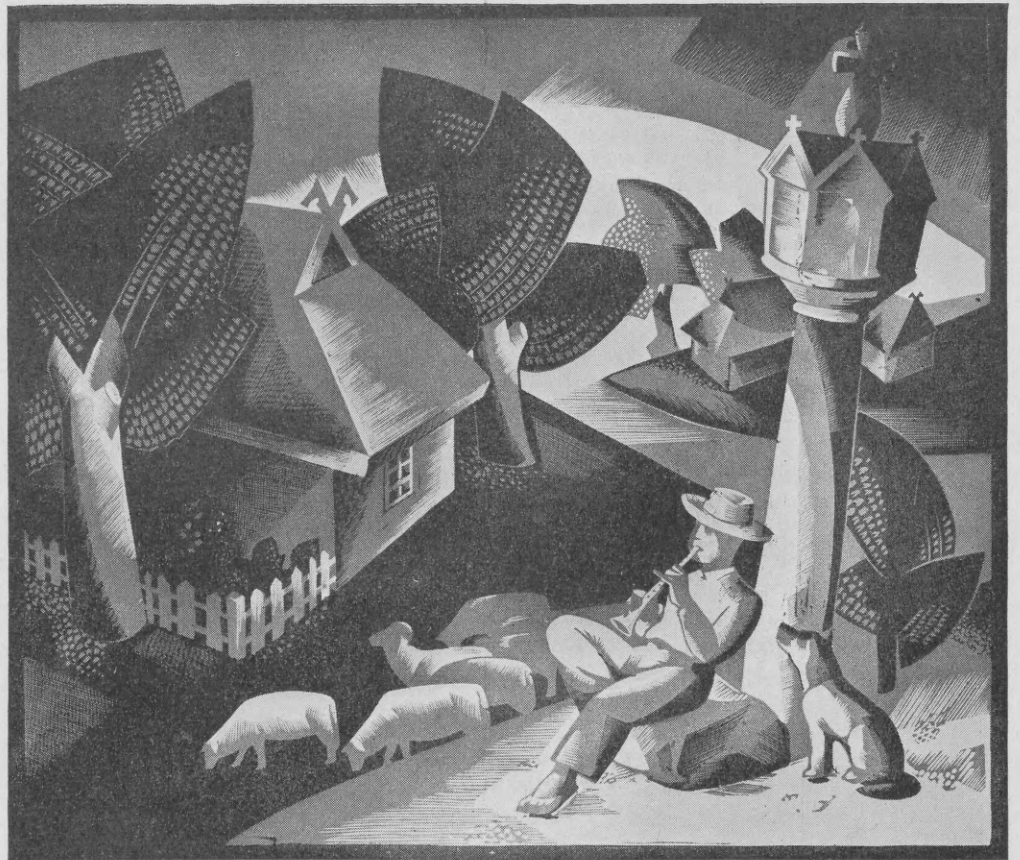
A. Galdikas, kunstikooli graafika osakonna juht, on ise leedu parimaid maalijaid. Ta kuulub õieti veel vanemasse generatsiooni. Ta on tegelnud rahvakunstiga ja rahvariiete kirevust tundub ka tema elavalt maalitud alamleedu maastikes.

A. Valeška harrastab impressionismi kalduvaid lüürilisi kompositsioone. Ta on väga peenetundeline kunstnik, kes harrastab ka kunstiteoreetiliste küsimustega tegelda. Tema teine huviala on kirikukunst. Kunstniku arvates leedu kirikud omavad väga väärtuslikke kunstiaardeid, mis kunstiajaloolastelegi võivad pakkuda üllatusi ning ootavad vastavaid uurimusi. V. on dekoreerinud ka rea kirikuid.

V. Vizgirda, praegune kujutavate kunstnikkude ühingu esimees, armastab lihtsat joont ja kompositsiooni ning on nii sisult kui värvimaitses kaldumas nukesse.

Omapärasemaid on A. Samuolis, kes alatisele elutseb — õieti kiratseb — Kaunase eeslinnas „Rohelisel Mäel“ ning harrastab tugeva ekspressionismi annusega käsitleda kurb-proletaarseid aineid, vahel kahjuks liigselt kaldudes dekoratiivsusse. Kuid suvel maaõhku sattunud on ta viimasel näitusel esitanud jõurikka maastiku, täis valgust ja dramatismi.

A. Gudaitis opereerib peamiselt kolme kontrastse värviga — punane, kollane, sinine — andes kontuuri-dele sageli musta tooni, nii et tema maalinguis tundub isegi mosaiigi meeleolu. Temalgi ei puudu valus-traagiline joon ja mingi videviku õhustik.

Üleval: V. K. Jonynas: Puulõige

- All vasakult:
A. Valeška: Portree
V. Vizgirda: Eit

Mida tehakse Lätis kirjanduse levitamiseks

Kaks ja veerand aastat tagasi, 28. jaan. 1935, avaldas Läti president dr. K. Ulmanis ajakirjanduses „sõbraliku üleskutse“, et kõik Läti kodanikud, kelle majanduslik seisukord lubab, tuleksid meelde koole, kus nad saanud oma esimese hariduse, ja annetaksid neile väärtuslikke raamatuid ning õppevahendeid, soodustades seega koolide kasvatuslikke ülesandeid. President ise näitas head eeskuju suurema hulga raamatute, puhta rahasumma ja paari maali annetamisega oma kodukoha algkoolile Kuramaal.

Sellest väikesest algusest kasvas varsti võimas kultuuriline tegur, kuna üleskutse leidis rahva seas ootamatult laialdast vastukaja. Annetuste otstarbekaks reguleerimiseks tuli asutada läti Kultuurifondi valitsuse juurde eriline osakond, kus praegu on töös 22 ametnikku, kuna raamatute ja rahasummade kokkuvool kestab järjest edasi.

Et saada ettekujutust ja ülevaadet sellest meie naabrite kiiduväärsest üritusest, mida ajakirjandus ristas „kuldse õunapuu õitsenguks“, toome järgnevad andmed kahe terve aasta kohta, s. o. 28. jaanuarist 1935 kuni sama kuupäevani 1937.

Selle aja jooksul on läti Kultuurifondi korraldusse saadetud 596.536 erinimelist raamatut, mille juures tuleb märkida, et paljud koguteosed ja muud komplektid sisaldavad kümnekond ja isegi rohkem köiteid, nii et üldine eksemplaride arv tõeliselt ulatub kuni 700.000-ni. Üksteise järele ritta laotult oleks nende raamatute ahelik pikk umbes 230 kilomeetrit ja ulatuks sirgjoones Riias Tallinnani. Puhtas rahas on kahe aasta jooksul annetatud 309.370 latti. Kui see summa vahetada santiimideks ja laduda need üksteise kõrvale ritta, siis ulatuks see ahelik Riias Varssavini ja oleks pikk umbes 550 km.

Peale selle on mainitud kahe aasta jooksul annetatud ja koolidele kätte saadetud hulk õppevahendeid ja muid asju, nimelt 1127 maali ja 59 rinnakuju, kõik läti oma kunstnikkude teosed, siis 8 klaverit, 9 viiulit, 25 mikroskoopi, 154 esimese abi arstimate kappi ühes si-

sustusega, 17 seinakella, 13 raamatukappi, 91 koolipinki, 15 baromeetrit, 1 kirjutusmasin, 30 reljefportreed. Sellele kõigele lisaks veel hulk viljapuid, marjapõõsaid, ilutaimi, põllutöö ja aianduse tööriistu ja 18 taru ühes mesilastega.

Osa raamatuid ja raha on annetajate poolt määratud Kultuurifondi käsutusse, väljajagamiseks tarviduse ja otstarbekuse järele. Vajalikke ostusid tehes on Kultuurifond saanud raamatutelt enamasti 30 protsenti hinnaalandust.

Kõiki annetatud raamatuid ei ole Kultuurifond veel suutnud laiali saata, neid seisab ladudes veel sadu tuhandeid. Esmajoones on ära saadetud kõik need raamatud, millised on annetatud kindlate sihtsoovidega. Kuna selle juures on palju koole saanud kirjandust võrdlemisi väikesel arvul ja osa on jäänud ilmagi, siis on Kultuurifond neile saatnud võrreldud ja kontrollitud nimestikkude järele teises järjekorras vastavad komplektid, nii et praegu on kõigil Läti algkoolidel maal ja linnades olemas omad raamatukogud. Neid täiendatakse lähemal ajal kindlate nimestikkude järele. Mõne kooli raamatukogu, millel rohkem olnud nimelisi annetajaid, ulatub eksemplaride arvult paari tuhandeni.

Kõik raamatute köitmise, piltide raamimise ja nende saatekulud kannab Kultuurifond. Kahe aasta jooksul on selleks kulutatud 142.000 latti, millest köitekuludeks on läinud 72.000 latti. Saatekulude tasu on teedeministerium alandanud 75 protsendi võrra, kergendades seega märgatavalt Kultuurifondi tegevust.

Märkida tuleb veel, et kõik raamatud varustatakse selle jaoks valmistatud raamatumärgiga, millele kirjutatakse annetaja nimi.

Vananenud ja kirjandusliku väärtuseta raamatuid ei võeta vastu, või kui neid mõni tulebki, ei saadeta neid laost edasi.

Nagu eespool mainitud, jätkub annetuste vastuvõtmine ja ajakirjanduse veergudel ilmuvad iga päev sellekohased aruanded.

M. P.

Kujur J. Mikénas harrastab ikka monumentaalset joont, kuid on oma viimases portrees muutunud rahulikumaks ja subtiilsemaks. Ta on küll leedu noore põlve paremaid kujureid.

Kõige noorem leedu kunstiala on graafika, kuid just sel alal tunduvad leedulased saavutanud olevat kindla taseme. Eriti maksab see puulõigete kohta, kus tõsiseid kunstnikke näib olevat arvuliselt rohkem kui meil. Igäüks neist on oma küllalt tugeva isikupärase palgega.

Eesritta seame V. K. Jonynas'e, kes mõne aasta eest on esinenud Pariisiski oma iseseisva näitusega. Alguses on ta järele aimanud vanade leedu puulõigete stiili; hiljem tundub temas ekspressionismi, kuid viimases perioodis ta kaldub uusrealismi. Ta on väga hea maitsega ja puhas tehnikalt.

Omapärane anne on ka end praegu Pariisis täiendav V. Petravičius, kuid temas tundub veel liiga tugevat välismõju. Teatud stiilisugulus näib valitsevat

V. Jurkúnas'e ja preili M. Katiliuté vahel, kes mõlemad on väga töotavad anded. Väga värske, kuid veel ilma kindlama jooneta on tugevate sotsiaalsete huvidega M. Bulaka, kes viimasel ajal on valmistanud rea raamatuillustatsioone nn. „pahempoolseile“ autoreile. Tema realismi taotlevais asjus tundub sageli tugevat annust lürismi, mis aga häirib stiiliühtlust.

Leedulased ise hindavad väga kõrgelt mitmekülgset graafikut J. Steponavičius't, kuid viimasel näitusel ta ei esinenud.

Leedu kunstnikud elavad praegu väga rasket kunstiasuniku elu. Kõik tuleb uuesti luua. Kui valitsus oskaks ajada sihikindlamat kunstipoliitikat ning kui juba väga arvurikkaks muutunud noor haritlaskond loobuks esialgu tarvilikuks osutunud enese materiaalse hea-olu kindlustamisest, võiks leedu kunstile ennustada juba lähemal ajal suurt tõusu.

Mõni sõna mõõtjaile

1

„Tänapäeva“ viimaseis numbreis on rõõmustaval kombel osutatud minule erilist tähelepanu. Kuigi püütakse tõestada minu vähest populaarsust, näitavad järjestkorduvad sõnavõttud minu puhul, et ma olen siiski nii paljudele südame lähedal. Nii „Tänapäevas“ kui ka mitmel pool mujal avaldatud arvustuslik suhtumine minusse on küll enamuses mahakiskuv, eitav või negatiivne. Hoolimata innukaist püüdeist esitada eestlasi eeskujulike individualistidena, me teame, et meie rahva seas on aastakümneid arendatud ja harrastatud koorilaulu ning see koorislaulmine on saanud meile väga omaseks. Siin kohal lubatagu vaid mõninga märkusega juhtida tähelepanu neile kurioosumeile, mis kipuvad pisut rikkuma seda minu puhul puhkenud veetlevat koorilaulu.

Keegi tundmatu arvustuslik sõnavõtja „Tänapäevas“ nr. 12, 1936 kiidab ja ülistab minu juhtkirjalist programmi, mis olevat „positiivne, läbimõeldud ja põhjendatud“, millele arvustaja ise kirjutavat meeeldi alla, ning niimõtlemaid inimesi olevat õige palju. Kuid ta ei jäta mind siiski ilma uudest „negatiivsest tunnustusest“: mu luulega ta ei leidvat kontakti, see ei äratavat usaldust, häirivat teda, enge „luuletaja andku usku ja tuld!.. Usuta kaotab kirjanik oma jõu.“ Järelikult mul seda vajalikku usku ei ole ning mina vahetagu oma koht parajal juhul mõne teisega muult alalt.

Pisut varemini väga tuntud hindaja O. Urgart „Loomingus“ nr. 3, 1936 ütleb minu viimase luulekogu puhul, et ta on veendunud minu prohvetlikus, otse piiblikus, fanaatilises tõekuu lutamises. Ta kõneleb minu kõigutamata usust oma asjasse, innust(tulest), luulefanatismist. Kuid ta leiab olevat mu programmi hoopis kõlbmatu, täis ideoloogilisi vastuoksusi, loogikata, päevakajalise jne. Ta toob näiteid, mis selle programmi teostamist häirivad. Võta nüüd õppust „õiglasest“ arvustusest!

Siin tekib küsimus, mida peab siis autor õieti uskuma sääraseist arvamust, kus arvustajad ise ühise asja nimel siiski oma argumentidega nii otse karvupidi vastamisi satuvad?

2

Viimasena on öelnud oma härrasmeheliku sõna ka K. A. Hindrey. Ta kutsub kõik väliskirjanduse maailmatuusad tunnustajaks, kuidas Eestis on sündimas midagi kohutavat, enneolematut, sest tahetakse murda põlist traditsiooni ning hinnata Erni Hiirt senisest viisist kuidagi teisiti, välise ja väga austava tunnustu-

sega. Kuid Hindrey „autoriteetlikku“ sõnavõttu ei saa siiski pidada tõsiseks ja siiraks. Tema sõnavõttudes ilmneb sageli enam saksikut täispuhutud olekut kui tõsist kultuuritahet. Ta näib suhtuvat meie haritlastesse samuti, nagu omal ajal ja kohati veel praegugi saksikud pastorid suhtuvad pimedaisse palveiteedesse. Nood pastorid ei lasknud endale mõttesegi tulla, et nad võiksid kuidagi inimlikult sarnaneda „nendesinastega“, vaid nad püüdsid olla igati üliluslikud, toetudes oma läbikäimisele parunitega ja muu peenema seltskonnaga, et kõrkide isandatena õigustatud olla tuld ja tõrva kaela saatma kummardamisele kasvatatud rahvale. Nii püüab ka Hindrey oma kõrgema kultuurilikkuse rõhutamiseks alati osutada enda kodusele vahekorrale maailma suurtega, et tekitada pimedat aukartust alavääristatud lugejaskonnas. Ning mis siis muud kui võta mõni tsitaat selt või teiselt kolossilt, aja jalad harki, käed püksitaskuise ning lahma maailmatuusade nimel otse valimatul viisil iga teisitimõtlejat.

Tsitaadiga Carlyle'ist püüab Hindrey tõestada, et luuletamine on laulmine ning luuletus on muusikalisheroiline laul, millel ei pruugi mingit ühendust olla inimliku mõttega, veel vähem juhtkirjaga. Ekstaatilise tundeluule puhul võib ju eitamata tunnistada selle väite ainumaksvaks, kuid kogu luule kohta on see äärmiselt üheksõlgne. Tsiteerides omal ajal määravalt moes olnud, praegu aga kaunis unarusse jäänud sümbolistliku või impressionistliku kooli mõnd meistrit võiksime väita, et õige luule on sonimine, lõvesselan-gemine, millist seisundit „tänapäevlik“ ja kriitiline meel ei saa siiski omaks võtta. Lõpuks, nii jumalikuks kui püüamegi ülistada mõllemistepelgavat tundeluulet, näitavad meie kodusedki katsetused, et juhtivat mõtet häbenetakse sellelgi alal hüljata. Kui meie ekstaatilise tundeluule palavikud toodavad geniaalseks peetavat sõnakõlminat, siis soosivad arvustajad peavad end kohustatuks nahast välja pingutama tuliste mõtteha-rangute ja ideepuhangute külgepookimisega säärasele luuleloomingule. Nii pole varsti enam mõeldav luuletaja ilma isikliku erasekretäri-arvustajata. Miks ei või luuletaja ise kanda ja väljendada oma mõtet? Tun-neme ometi peale tundeluule veel filosoofilist luulet. Järelikult võime mõista ja hinnata ka „juhtkirjalist“ luulet, kui selle sõnaga tähistame just mõttelüürikat praegusaja ühiskondlike, aktuaalsete probleemidega. Meie ei eita ometi filosoofilist luulet ainult seepärast, et filosoofia moodustab omaette teadusharu või et mõni professor on tolma raamatukoi. Juhtkiri on samuti mõtteavaldus, mida võidakse väljendada tapvalt-igavalt, kuid ka meisterlikult-ehtsalt.

Maailm on siiski arenenud niikaugele, et, rääkimata intelligentsist, isegi lihtrahvale on praegu võimatu sel-

Epigramme

EMAD-TÜTRED

*Ema ütles: „vissi, vissi“,
poetas põllest teri.
Tütrel värvid üle tissi, —
puhas siniveri!*

MÖTTERIIMID

*Moodne värsis kokkukõla,
kui on riimit „aer“ ja „mõla“.
Sellest veelgi ehtsam värss,
mille riimiks „koon“ ja „kärss“...*

ELULÄHEDUSE MUUSA

*Kui sa tuled, — ära too mul lilli —
parem juba peoga porgandeid...
Agulis ma ammu tantsind varbad villi
vahva vuntsiga ja armund neegripilli.
Nüüd ma vajan hamba alla torgandeid.
Kui sa tuled, — ära too mul lilli...*

geks ja usutavaks teha aadlikkude ja sinivere jumaliku päritolu. Miks me siis vanamoeliste vaaridena püüame ikka edasi edvistada kunsti aristokraatsusega, selle üliloomuliku ekstravagantsusega, et pooljumalaina rahva kulul ja kukil kunstnikku mängides ühiskonnast väljaspool ja kõrgemal oma elupäevad maha ilutseda? Minul oli julgust tunnista, et minu luules on esiplaanil elu ja ühiskonda hindav juhtkiri. Juhtkirja, olgu siis ehk teisesuunalist, on leidunud ka varemini mõne teisegi luuletaja loomingus ning see ei ole põrmugi takistanud nende kõrgelt-auhindamist. Kui Hindrey'l oleks tänapäevlikku ausat mehisust, siis võiks ta öelda oma „Urma ja Merike“ kohta, et see on parunliku (junkurliku) mentaliteedi propagandateos. Kuid Hindrey taandub kavalalt kunsti kaitsva kilbi varju, et siis ainumääravalt püstitada pretensioonikaid nõudeid nii enese kui ka teiste suhtes. Ent „Urma ja Merike“ teine osa paljastab kõige ilmsemalt, et Hindrey selle teosega on taotlenud hoopis midagi muud kui ainult kunsti eesmärke. Siin oleks pidanud Hindrey ka endale tsiteerima maailmakolosside arvamusi, et kunsti teoseid ei luua kokku klopsides, libisedes rahuliku hoolimatusega teose algul kergitatud ja lahendamatuist seikadest üle, et aga teost kiiremini turule saata. Me võime päris ausalt hinnata ja mõista hoopis vastakaid arvamusi ning lahkuminevaid loominguviise, kuid hävitavaks ja algelisemaks patuks iga kunstiteose puhul on

lohakus. Siin ei saa olla vabanduseks seegi, et säärane nähtus on meie juures praegu taudiline. Veel vähem peaks see õigustama inimest, kes igal juhul oma täispuhutatud nõudmistega püüab iga teisitõtlejat teha mittemillekski. Kuid „Urma ja Merikesega“ ongi ju seotud see kurbloolus, mis ilmneb kogu sest Hindrey poolt algatatud klaperjahist auhinnakomisjoni liikmeile, kusjuures mind püüti asitõendiks moonutada.

Hindrey ruttab küll kavalalt õiendama, ärgu arvatagu, et ta pahandamisest on tingitud auhinnast ilma jäämisest. Ometi püsib see arvamine, sest Hindrey pole siiani serveerinud neid kõverdi-kõnelusi, mis küll lastasid kohvikuid siis, kui tema ise oma novellikoguga oli varemini auhinnaosaline. Miks teeb ta seda taltumatul innul praegu ning ainult teiste puhul? Üldse näib, et Hindrey'l pole mõõduandvad mingid kirjanduslikud kriteeriumid, vaid on määravad ainult kaks lähtekohta: Hindrey ise ja kõik, kes innukalt trügivad tema laudkonda, on mitmekordselt ausad, kaalukad, geniaalsed, kõik teisitõtlejad, eemalviibijad, eriti kui nad veel Hindrey'ga satuvad vaidlusse, pole üldse kirjaniikud või arvustusvõimelised isikud, ning lõpptulemusena jäävad kõik muud seisukohad kus seda ja teist.

Iseloomustav on seegi, et minu luule allahindamine Hindrey poolt ei ole tingitud samuti mingist väga sundivast vastupidisest veendumusest, mis oleks pidanud siis juba varemini avalduma, vaid minu avameelusus näis pakkuvat soodsa juhuse ühekülgselt halvustada minu loomingut kuni eituseni, et siis sealsamas kohe tormata auhinnakomisjoni liikmete kallale, ikka neid isiklikult ja otse nimega nimetades ja näpuga näidates, et vaadake, millise endhävitava otsusega nad on saanud hakkama, keda nad on tunnustanud. Joh. Aavik oli „Postimehe“ joone all juba varemini läbi kahtlustatud, et kuidas ta auhindab, kui ei loegi kirjanduslikke teoseid. Nüüd kuulatakse kusagilt, nagu oleks tahetud kangete vaidlustega kõrgeimat auhinda mulle määrata, ning otsekohe rutatakse kahtlustama Palgit, Visnapuud, Raudseppa, ilma et võetaks vaevaks pisutki kontrollida, mida öeldakse. Faktid aga osutuvad teiseks. Mis jääb siis järele sellest Hindrey omapärasest ja ainulaadsest aktsioonist? Igal juhul auhinnakomisjoni liikmete enamus on saanud oma sauna ning olge alandlikud ja ettevaatlikud kõik järgnevad auhinnakomisjoni liikmed!

Kui seni oldi arvamusel, et kreissaag lõikab ainult Mikumärdi sulaste südameid, siis hiljutised klaperjahid ja madistamised näitavad, et see kuulus saag mürgeldab veel hullemlalt „härtrasrahva“ rinnakoopais.

Kui sääraseks on väga kõrgele ja pooljumalaiks kipuvad „eliitinimesed“, siis lubatagu kinnitada, et mul ei ole huvi osa võtta sellelaadseist kondi ümber purelemistest. Säärane teguviis võib anda küll kiiret ja näilist edu, kuid see pole õige mehe eneseteostustee. Nii usumatuna kui see praegusel ajal paljudele paistakski, ma usun siiski, et üksnes töö õigustab meie elu ja teguviise!

Narva-Jõesuu
supelrand

Narva-Jõesuu

Eesti moodsaim ning mugavaim kuurort

Igas inimeses elab loomupärane tung vaba ning rikkumatu looduse järele ja sellest tingituna muutuvad meile kevade tulekul linnade kivised, õhu- ning päikesevaesed tänavad lausa talumatuks. Päikese helkides kisub meid mingi salapärane vägi maale, lähemasse kokkupuutumisse kõige sellega, mida pakuvad meile metsad, haljasaasad, meri ja päikesekullas valendav liiv... Ja mida suurema kaare tõmbab päike sinavasse taevavõlvi, mida kõrgemalt ta hakkab käima, seda vastumeelsemaks muutub meile linn. Meis virgub ürgne looduslaps, ürgne vaist, mis kutsub nii ahvatlevalt, nõudes oma. Need on inimhinge kaunimad helid, mida pole suutnud lüüa tsiviliseeritud aastatuhanded...

Ja selle ürgse vaistu puhkedes, kerkib meis paratamatult küsimus: kuhu minna, kus veeta oma suvepuhkust?

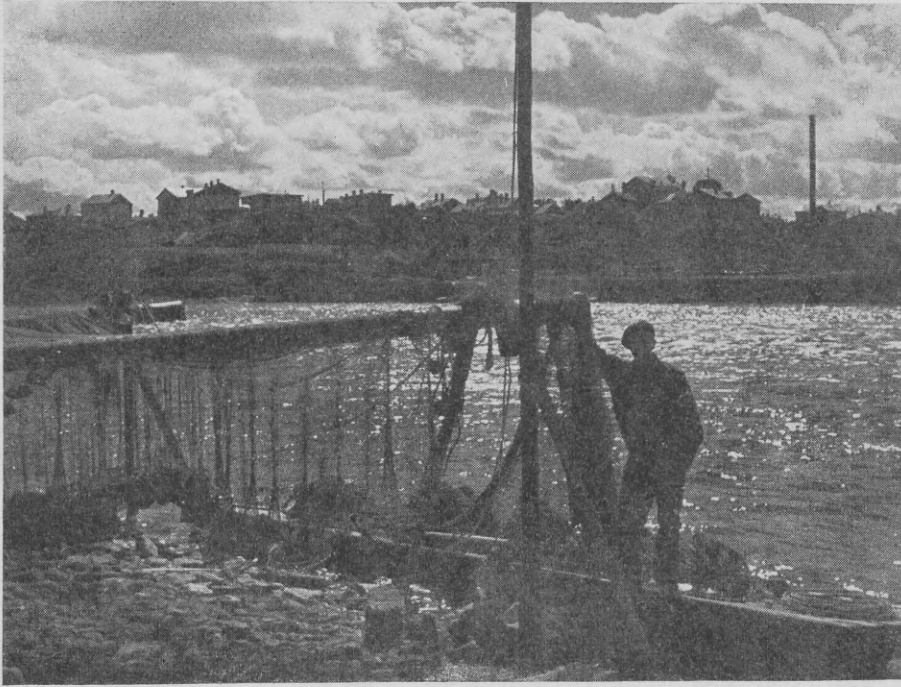
Vaidlematult oleneb suvepuhkuse kosutav mõju väga mitmesuguseist tegureist, millest kaaluvaim on suvituskoha looduslik ilu, avarus ning ilmastiku tervendav mõju. Siia juurde kuuluvad lahutamatu osana veel soodsad merekümb-lusvõimalused ja avar liivane rannik.

Juba ammu ajast on jõutud äratundmisele, et neile tingimustele vastab Eesti kuurordest kõige suuremal määral just Narva-Jõesuu. Suured ja väga mitmekesised metsad,

võrratult ilus ning avar, puhas liivane rand (üldpikkus 14 klm) ja vetekombinatsioon nagu seda leidub harva mujal maailmas (meri, kaks suurt jõge ning järv), — on siia meelitanud juba vanal ajal vene parima ning rikkaima seltskonna, kelle arv tõusis hülgeajal 17.000-ni. On ju päris selge, et tollel rahvaklassil olid kasutada

Vaade Ivangorodi kindlusele

Narva jõgi öösel

suvituskohdade valikul piiramatud võimalused ja kui nende otsus langes Narva-Jõesuu kasuks, siis on sellel oma kaaluvad põhjused. Ja neid on külluses.

Vaadeldagem vaid Narva-Jõesuu omapärast tohutupikka valendavat puhast liivaranda, millele ei leidu võrdset terves Euroopas. Õnnelikul kombel on N.-Jõesuus õhu keskmine temperatuur märksa kõrgem kui mujal Eestis, ja see on üpris tähtis. Harulduseks tuleb veel lugeda nähtust, et N.-Jõesuus sajab vihma tavalisti öösiti, mis hoiab õhu värskke ning leebe. Ka pole siin 60-ne aasta jooksul olnud mingit taudi. Kui veel lisada, et merevees on alatasa käepärast kolm, üksteisest erinevat temperatuuri (soojem temperatuur on jõesuudme lähedal, pisut jahedam ülejõe Magerburgis ja veelgi jahedam rannakohviku juures), mis on ainulaadne nähtus

ja võimaldab kõigile soovikohast kümblust. Jõesuudmes on temperatuur muide soojem Eestis leiduvaist.

Ei saa veel mainimata jätta N.-Jõesuu hunnituid parke, ekskursioonivõimalusi linna aurulaevadel Viru ranniku kaunemaisse kohtadesse, korralikku autobuseühendust lähemate raudteejaamadega ning suvilate suhteliselt odavaid üüre. Samuti on eeloleval suvel võimalus sõita korraldatava laevaühenduse tõttu otseselt Soome, kusjuures piletihind kujuneb umbes 6—8 kroonini.

Peale kõige muu N.-Jõesuus leidub ka tervismuda, mis vastavate uurimuste põhjal tunnustatud üheks parimaks Eestis, — eriti oma radioaktiivsusega.

R.

VANEMUISE KOLMEKÜMNE ESIMENE HOOAEG

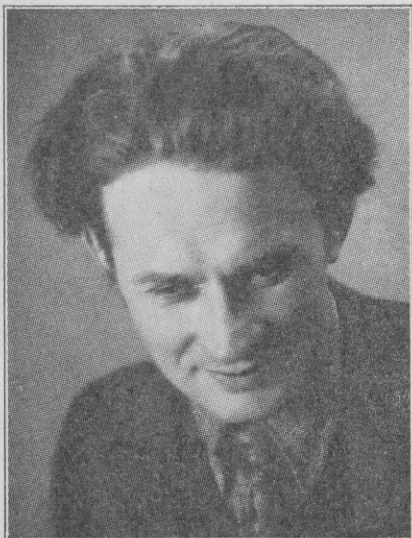
Vanemuise lõppev hooaeg möödus eesti esimese kutselise teatri 30. a. juubelihooajana, mil teater valis oma esimesed teenelised tegelased (pr. A. Pöder, J. Simm, J. Pöder ja R. Ratassepp). Töös, mida teater sellel hooajal teinud, on edu näidanud nii üksikud näitlejad kui ka lavakoor ja tantsurühm. Üldmulje hooajast jäi aga siiski sarnane, et on olnud palju käsitööd ja lihtsat äraelamist. Ooperis on Vanemuise tublidus tõusnud, isegi operetis — ja seal just tantsurühma arvel, — sõnalavastuses aga tammus ta paigal ning ei pakkunud palju uut. Üheks põhjuseks on siin kahtlemata teatri repertuaari juhuslikkus ja kinnihoidmine Tallinna kavast (ning pealegi selle kava nõrgematest tükkidest). Selle kõrval tuleb arvesse ka suure hulga vanemuislaste väike tüüpidekujunduse võime. Tullakse lavale oma igapäevase olemisega, ei suudeta anda uut, mängitakse ikka ja alati oma „ihutüüpi“. Sarnaseid uusi kujusid, nagu andis Randviir Mälgu näidendis „Mees merelt“ või Piller „Unustamatuis hetkedes“ ja L. Tubin „Niskamäe naistes“, tahaks enam näha.

*

Suurim arusaamatus, mis Vanemuises juhtunud, oli Anne Nicholshi „Iiri roosi“ lavalettoomine. Sarnasest vanakraamist ei saa enam midagi ära teha, ehk kui, siis ainult kusagil metsatagusel külalaval. Samasugune õnnetus oli ka A. Adsoni „Karu läheb mee lõksu“ oma nõrga tekstiga.

Hoopis enam elevust ja värskust tõi operett „Džaina“, mille peamiseks tõmbejõuks olid tantsud, mille teatri tantsurühmad läbi viisid üllatava hoogsusega. Hinnata tuleb Vanemuise tantsujuhi prl. Urbeli leidlikkust ja vaeva ning kõigi nende tantsuainemete hoogsat tööd, kes selle muudu üsna tühise asja päästsid oma vahepaladega. Üldiselt oli „Džaina“ lavastus välise efekti poolest üks luksuslikumaid ja õnnestunumaid.

Päris hea lavatükk oli ka M. Pagnoli näidend „Phaeton“ (Jazz), millega A. Randviir märkis oma 15-a. kutselist lavatööd. Teos on tekstilt ja probleemis-

Vasakul A. Randviir, kellel möödus 15 a. kutselise näitleja tähtpäev.

Paremal G. Raua uus maal dir. O. Aloest, kes samuti on töötanud 15 a. kutselise teatriinimesena

tikult Pagnolile omaselt vaimukas, ka jättis mäng päris hea mulje. Juubilarile väärilistena esinesid L. Tubin ja A. Tammemets.

Väga erinevaid hinnanguid kutsus esile H. Raudsepa uus auhinnatud näidend „Lipud tormis“. Kahtlemata on see tükk liiga katkendlik, ühtluseta ja hurraapatriootiline, kuid seal on ka head dialoogi ning haaravaid üksikepisoodi, mis näidendi ometi mõnuga jälgitavaks teevad. Vanemuise lavastuses liikus asi igatahes päris korralikult; paremad osakandjad olid: E. Vahur, V. Rattassepp, A. Randviir, A. Tammemets, L. Loorits ja A. Mering.

Viimase uuslavastusena anti kevadmeeleoluline Jara Beneši laulumäng-operett „Rohelisel aasal“, millel veel

tuleval aastal võib olla suur menu kassa- ja rahvatükina.

Hooaja parimate lavateostena jäävad kahtlemata meelde „Niskamäe naised“, „Püve talus“, „Phaeton“, „Madame Butterfly“ ja „Džaina“ tantsuline osa.

Teisel Tartu teatririndel — Tartu Näitekunsti studios — valitseb vaikus. Nende teine uuslavastus „Inimene silla all“ oli kahtlemata nõrgem kui „Elu aabits“. Kuuldavasti tuakse käesoleval kevadel veel uusi tükke lavale. Kas teatrikool edasi tegutsema jääb ja mis alusel, on praegu lahtine. Oleks aga kahju, kui see päris lootusrikkalt algatatud ettevõtte jälgi jätmata hoopis koost laguneks.

E. R.

Kirjanik Marta Sillaotsa juubeli puhul

Kirjanik Marta Sillaots pühitseb 12. mail viiekümneaastast sünnipäeva. See on suure tööinimese juubel.

Valmistunud ette õpetaja kutsele, püsis juubilar sel kutsealal vaid väheseid aastaid; samuti ei läbenud ta kauaks jääda riigiteenistusse telegraafiametnikuna. Marta Sillaotsa õige ala on kirjandus. Siin hargneb ta tegevus mitmes suunas — ilukirjanikuna, kriitikuna, ajakirjanikuna ja tõlkijana.

Ilukirjanduse põllul pühitseb M. Sillaots kahekümneviieaastast tegevusejuubelit, kuna esimene algupärane teos ilmus ta sulest 1912. aastal, see oli novellikogu „Algajad“ — „elulookirjelduslised katsed“, nagu neid nimetab autor ise. Juba järgneval aastal ilmus juubilarilt romaan „Anna Holm“. Lisaks neile ilmus 1921. aastal ilukirjanduslik töö „Kodukäijad“.

Lastest ja lastele kirjutada on olnud M. Sillaotsa kui kirjaniku üheks suuremaks ülesandeks. Nii ilmusid ta kolmanda algupärase teosena 1914. a. „kirjeldused laste elust“ jutukeste koguna „Lapsed“. Hiljem ilmus jutt lastele „Juta ja Miku suur seiklus“ Noorusmaa III almanahhis. 1935. aastal avaldas juubilar I osa lasteraamatust „Trips, Traps ja Trull“, millele teine osa lisandus järgneval aastal. Samuti on koduloolised kirjeldused „Kodu I ja II“ kirjutatud noortele.

Laialdane on M. Sillaotsa tegevus kirjanduskriitikuna. Eriraamatutena on ta avaldanud kolm kriitilist

uurimust meie silmapaistvamate kirjanikkude kohta: „A. Kitzbergi toodang“ 1925. a., „Eduard Vilde nais-tüübid“ 1925. a. ja „A. H. Tammsaare looming“ 1927. a. Peale selle on M. Sillaotsa sulest ilmunud loendamatu hulk kirjandusarvustusi ajakirjades „Eesti Kirjandus“ ja „Looming“.

Ajakirjanduslikku tegevust algas juubilar juba enne esimese ilukirjandusliku teose ilmumist, nimelt 1909. aastal „Postimehe“ kaastöölisena; hiljem tegi kaastööd „Päevalehele“ ja „Tallinna Teatajale“; viimase toimetus-

liige oli ta 1920.—22. aastani välismaa osakonna toime-tajana.

Tõlketöö on nõudnud juubilarilt kõige rohkem aega ja vaeva — üle 35 teose kümnesse tuhandesse küündiva lehekülgede arvuga on tema poolt tõlgitud peamiselt prantsuse, aga ka inglise, saksa ja vene keelest. Viimasel ajal ilmunud tõlgetest olgu nimetada: John Galsworthy „Forsyte'ide saaga“, Romain Rolland'i „Jean Christophe“, Karin Michaëlis'e „Bibi“, Maurice Maeterlinck'i „Mesilaste elu“ jne. T.

Evald J. Voitk: „Eile ja täna“

Romaan. E. K.-ü. „Postimehe“ kirjastus, Tartu, 1937.

„Eile ja täna“ oma 170-nel leheküljel tahab anda pilti töö- ja võitlusrohkest maaelust ajal, mil tänapäev elektrivalguse ja masinaga murrab sisse talutare konservatiivsusse — seega meie lähimast minevikust. Autor on pärit maalt, näib tundvat käsiteldavat miljööd ja tundub olevat sisse elanudki oma ainesse, kuid ta kunstiline kujutamisevõime ei küüni veel tasemeni, mis võimaldaks tal anda elamuslikku teost.

Romaanil on tendentslik suund. Ta tahab õpetada elujaatust, armastust mulla vastu, rõõmu tööst — seega tugevasti positiivne hoiak. Suure talendi puhul ei tarvitse tendentslikkus tingimata saada kunstiteose mõju hävitajaks (meenutagem ainult Dostojevskit, kes haarab ja mõjub alati hoolimata oma tugevast usuliselt tendentslikust kallakust). Käesoleval korral aga jääb õpetlikult positiivne suund paljaks sildiks. Näib, et autor on arvestanud turunõudeid, mitte kirjutanud oma sisemisest veendumusest. Tontoni lagunev talu seatakse imesteldava kiirusega korda. Kuidas see tegelikult võimalikuks osutub, jääb meile tumedaks. Kõik sünnib nagu nõiavitsa puudutusel ja sellepärast meie ei usu seda. Eriti häiriv on teose lõpp. Sola tagasipöördumine linnarõõmudest pole millegagi põhjendatud. See on vägivaldne käänak. Eemaletõukavana mõjub Vello armuvalu, mis on põhjuseks, et see tugev töömees, kes öeldakse mulda armastavat, on kergesti valmis lahkuma oma vaevaga ülestõotatud talust, et saada hamsunlikuks maanteehulkuriks ja keda sellest sammust tagasi hoiab ainult naise paradoksaalne kojuilummine.

Kompositsiooniliselt ei jäta teos kompaktselt muljet. Autor on pealiskaudselt haaranud väga palju ainet, ei ole aga ennast pingutanud seda hoolikalt läbi mõtlema,

sünteesiks sulatama. Sellest nii paljud põhjendamatused, aloogilisused ning detailide ripakilejätmine.

Inimesi kujutada püüdes näitab autor sümpaatset tahtmist neid mitte idealiseerida. Tal jätkub ruumi ka nende nõrkuste näitamiseks. Maainimene ei ole tal mitte ka ainult apla söögisuga mühaklik loom, vaid mõeldava püüdev olevus. See on küll kõik hea, kuid Voitki võimed ei küüni veel siiski andma inimesi liha ja verega. Meie ei saa markantset pilti ühegi tegelase välimusestki, rääkimata ta vaimsest füsiognoomiast. Joontel, mis on määratud asjaosalist iseloomustama, puudub iseloomustav jõud, nad on umbes seesugusest laadist kui et keegi käib kahe jalaga ja haistab ühe ninaga.

Suhteliselt reljeefsemad kujud on Jankel Salmega ja teatud määral ka mõldripaar, kuna muud tegelased on kõik „varjud ühest unest“.

Peale tegelaste profiilide ähmasuse juhtub autoril patustusi ka psühholoogilise tõenäolisuse vastu. Vaevalt on meie maainimene nii rumal ja ei taipa, et vastu suve hulgaline petrooleumi ostmine võiks kahtlustuse süütamises temale tõmmata. Siin aga Kobras ja Jankel peavad veski-süütamise sala-nõu ja käivad ühel ja samal päeval hiigelpaskudega kõrtsipoest petrooleumi toomas — ja süütavad veel samal ööl veski.

Hoopis põhjendamata ja ebausutav on, et peenutsev koolipreili Sola, kes peab lugu püksteviikidest ja kellele mehe raseeritud lõug on tähtsam suvehommikusest päikesetõusust, satub siiski Tontoni peretuppa tööliste sööki keetma. Usutavamaks pole tehtud ka ta „pattulangemine“ ja sellele järgnev „renessanss“.

Samuti: kuidas peame mõistma Linda äkilist õrnusehoogu Vello vastu samal ajal, kui teame, et ta on tugevasti kiindunud Kaljusse? Arusaamatuks jääb ka Vello käitumine, kui ta haarab sülelusse oma naise, olles hetk enne hoidnud käte vahel Linda pead kui „kalliskivi“. Muidugi, need nükked võivad ju olla võimalikud kui inimlikud reageeringud ühel ja teisel juhul, kuid siin romaanis pole midagi põhjendatud ja kõnelevad vastu sellele, mis autor eespool on kujutada tahtnud, ja räägivad seega kirjutaja järjekindlusest ja mõllematusest oma tegelaste hingeelu käsitlemisel.

Autor püüab küll ladusalt jutustada, kuid tal pole veel välja kujunenud isikupärane sõnastustiil. Kord on ta lause lohisev, kord jälle vägivaldselt näkitud. Selged labasused on väljendused, kus võrreldakse naist lillega, kus kõneldakse voodisselangemisest üksteise embuses ja „nooblitest“ tütarlastest. Sagedased retoorilised küsi- ja hüüdlauseid ja lausete sissejuhatamine „nojah“ ja „jajahidega“ kõnelevad abitusest ja mõjuvad jannsenliku silmapilgutamisena. Erna Tilleman.

Toimetusele saadetud:

Välis-Eesti nr. 4
Eesti Kirjandus nr. 4
Ühistegevusleht nr. 4
Suomalainen Suomi nr. 3
Vabadussõja tähistel nr. 4
Sõdur nr. 16—18
Looming nr. 4
Eesti Naine nr. 5
Taluperenaine nr. 5
Nädal pildis nr. 7, 8
Teater nr. 4
Arenge nr. 4
Aleksi Rannit: Akna raamistuses. Esimesi värse.
Kirjastus „Sakalas“, Kaunas, 1937.
Muusikaleht nr. 4
ERK nr. 3

„Tänapäev“ ilmub kord kuus. Tellimishind aastas (12 nr.) kr. 3.60, poolaastas kr. 1.80, veerandaastas kr. —.90 Üksiknumber 35 s.

Toimetuse ja talituse aadress: Tartu, Gustav Adolphi 8, Noor-Eesti, telefon 2-66. Toimetaja kõnetund igal äripäeval k. 11—12.

Vastutav ja tegev toimetaja: JAAN KÄRNER.

Väljaandja: O.-Ü. NOOR-EESTI KIRJASTUS.

Noor-Eesti Kirjastuse trükk Tartus, 1937.

Ilmus 11. mail.

Arvatamata jäänud käsikirju alal ei hoita. Käsikirjad saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud vastavalt määratud postmarke.

Klišeed A. Raba tsinkograafias.

Sisaldab vitamiine B. C. D.

Omab haruldaset hea lõhna
ja meeldiva hapu maitse.

KEMAKSI

SÖÖGIÄADIKAT

võib võrrelda loomuliku sidruni
mahlaga. Teeb toidu maitsvaks
ja tõstab söögiisu

Ei ole lubjast valmistatud, ega
sisalda tervisele kahjulikke
aineid

Tarvitage ainult

Kemaksi söögiäädikat,
mis on käärmise teel valmis-
tatud loomulik produkt

Müügil igal pool ühiskauplustes

Suurimas ja maitsekaimas valikus

majapidamistarbeid,
serviise jne. jne.

leiate alati
vastavalt
oma nõuetele

A.-s. „D. MIRWITZ & POJAD“

Tallinnas, S. Tartu mnt. 3. telef. 306-81
Tartus, Raekoja tän. 6. Telef. 3-83

T A P E E T E

alates 14 sendist rull,

**koolitarbeid,
trüki- ja pak-
kimispaberit**

ostate

suurel ja väikesel arvul

PABERÄRIST KODUMAA

Tartus, Aleksandri tän. 0, telef. 7-87

„TÄNAPÄEVA“

1937. aastakäiku on veel võimalik
tellida aasta algusest. 1935. ja 1936.
a.-käike on veel piiratud arvul
saadaval.

Lotos-Henna

SHAMPOO-juuksevärvid värvivad
juukseid lihtsa pesemisega igas
soovitud nüansis (19 eritooni) pesu-
kindlalt

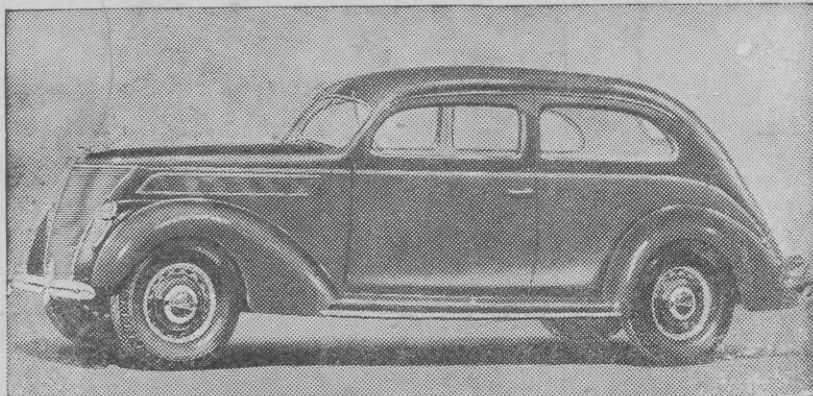
Henna-Persian

kulmuvärvid must ja pruun on loo-
muliku tooni poolest ainulaadsed
oma ehtsuses, lihtsad käsitamises
ja pesukindlad.

AINUVALMISTAJA EESTIS

Keemialaborat. „Takema“

Tartus

★
Uued elegantsed
aerodünaamilised
Ford V-8
luksussõidukid
8,5 ja 13,8 h. j. mootoriga

Uus teraskolvidega mootor ökonoomsem kui kunagi varem
Küllaldane jõud, suurim mugavus sõidul, kerge käsitlus ning
alati saadaval olevad osad teevad Ford-auto omamise
nauditavaks lõbuks

Voliline esindus

A.-s. A. Rosenwald & Ko Tartus

Osakonnad: Viljandis ja Võrus

Eesti Hüpoteegipank

Tartus, Promenadi 5, omas majas

annab linnade ja alevite kinnisvaradele pikaajalist laenu pantlehtedes. Laenult võetakse aastas $6\frac{1}{2}\%$ intresse ja 1% kustutusmaksu.

Laen kustub automaatselt $33\frac{1}{2}$ aastaga, teda võib aga igal ajal pantlehtedes tagasi maksta. Laenu antakse kiviellamutega kinnisvaradele kuni $\frac{2}{3}$ ja puuelamutega kinnisvaradele kuni $\frac{1}{2}$ nende väärtusest panga hindamise järgi.

Eesti Hüpoteegipanga pantlehed annavad aastas nimihinnast 6% sissetulekut ja on heaks kapitali mahutamise vahendiks, olles kindlustatud kõigi panga varadega, laenuvõtjate kinnisvaradega ja nende solidaarse vastutusega, samuti ka kindlustusseltsidega sõlmitud erilepingutega. Neisse pantlehtedesse võib mahutada seltside, ühingute, haigekassade, vaeslaste, omavalitsuste ja muid kapitale ja neid pantlehti võetakse valitsusega tehtavate lepingute tagatiseks ja aktsiisi- ning tollimaksu kindlustuseks. Eesti Hüpoteegipank on asutatud 1884. a. — 1. jaanuaril 1936. a. oli tema pantlehti ringkäigus üle 9 miljoni krooni väärtuses, kusjuures nende kindlustuseks panditud kinnisvarade väärtus oli panga hindamise järele üle 20 miljoni krooni ja 2 miljoni kuldrubla; tule vastu olid need kinnisvarad kindlustatud üle 26 miljoni krooni eest.

Hind 35 senti